

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 6

Thema 2

Een hele verzameling

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Mirella Wijngaarden

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT**Een hele verzameling**

Dit handboek van thema 2 'Een hele verzameling' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleerland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek NVT thema 2

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 103

Bijlagen

- Toetsbladen thema 2
- Controle toets dictee thema 2
- Alfabetische woordenlijst thema 2
- Spellinghulp leerjaar 6

Thema-inleiding

Een hele verzameling

Thema 2

Een hele verzameling

Het thema van deze leseenheid is 'verzamelen', een onderwerp waarmee vrijwel alle kinderen in aanraking komen. Je kunt geen voorwerp bedenken of er hoort wel een verzamelaar bij. Er wordt aandacht gevraagd voor klassieker 'post verzamelen'. Maar daarnaast worden er olifanten en zeepjes, kikkers en autootjes, schelpen en vliegtuigplaatjes verzameld. Ook begrippen zoals ruilbeurs en catalogus worden niet vergeten.

En natuurlijk nodigt dit thema uit tot het vertellen over eigen verzamelingen.

Bij de thema-afsluiting kunt u eventueel een verzamelaar uitnodigen om over zijn of haar verzamelhobby te komen vertellen. (Maakt u hiervoor vroegtijdig een afspraak.)

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 2 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 2;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 2.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen

Week 1		
Les 1	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de ruilbeurs, de collectie, de catalogus, de juwelen</i> en <i>het collier</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen samen te praten over 'verzamelen'. - De leerlingen oefenen kleine spreekbeurten voor te bereiden.
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de specialiteit, uniek, het detail</i> en <i>het geheel</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen in een zakelijke tekst hoofd- en bijzaken te onderscheiden door het onderwerp, de deelonderwerpen en de overige kernbegrippen te onderstrepen. - De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema samen te vatten. - De leerlingen oefenen met behulp van een schema de inhoud van een tekst na te vertellen.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het materiaal, het aardewerk, het porselein</i> en <i>het tin</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen zelfstandige naamwoorden te rubriceren in namen van mensen, dieren, planten en dingen. - De leerlingen oefenen om te begrijpen dat er behalve de in lesdoel 1 hierboven genoemde zelfstandige naamwoorden ook abstracte zelfstandige naamwoorden zijn. - De leerlingen oefenen verzamelnamen te begrijpen.
Les 4	Stellen	- De leerlingen oefenen een weettekst te schrijven uitgaande van een gewone schema. - De leerlingen oefenen kopjes te kiezen bij een weettekst. - De leerlingen oefenen een alinea te schrijven bij het kopje van een weettekst.
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met ou of au. (kijkweetwoorden) - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden waarbij de ou als /oe/ wordt uitgesproken. (kijkweetwoorden) - De leerlingen oefenen het schrijven van hoofdletters aan het begin van de zin, in de directe rede en bij persoonsnamen.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het gebruiksvoorwerp, uitstallen, de vitrine, afstammen</i> en <i>oorspronkelijk</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen in een zakelijke tekst de hoofd- en bijzaken te onderscheiden door het onderwerp, de deelonderwerpen en de overige kernbegrippen te onderstrepen. - De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema samen te vatten. - De leerlingen oefenen met behulp van een schema de inhoud van een tekst na te vertellen.
Les 7	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het talent, middelmatig, het doorzettingsvermogen, een suggestie doen, een concreet voorstel doen</i> en <i>een verandering doorvoeren</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen in te zien dat synoniemen niet altijd precies dezelfde betekenis hebben. - De leerlingen oefenen synoniemen met een klein verschil in betekenis in de juiste zin te plaatsen.
Les 8	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>verbouwereerd, triomfantelijk, apetrots, dik tevreden</i> en <i>ontevreden</i> .
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>ooit, nooit, immer, nimmer, de illustratie, het/de omslag</i> en <i>de flaptekst</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen kenmerken van tekstsoorten aan te geven en tekstsoorten te onderscheiden op grond van hun kenmerken met behulp van Leeswijzer 3.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen werkwoordsvormen herleiden tot het hele werkwoord. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden (waaronder de persoonsvorm) die eindigen op t of d.

Thema 2

Een hele verzameling

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het kristal, doorschijnend, weerkatsen, bewerken, slijpen, polijsten, de edelsteen</i> en <i>de halfedelsteen</i> .
Les 12	Woordbegrip	- De leerlingen oefenen de betekenis van moeilijke woorden te vinden door het toepassen van de bekende opzoekregels: ik lees vooruit, ik lees terug, ik splits het lange woord.
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het toepassen van een strategie bij het kiezen van verschillende soorten boeken. - De leerlingen oefenen kenmerken van tekstsoorten aan te geven. - De leerlingen oefenen tekstsoorten te onderscheiden op grond van hun kenmerken met behulp van Leeswijzer 3.
Les 13	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen met één of meer werkwoorden, met of zonder 'te' voor de infinitief en met of zonder een bijwoordelijke bepaling.
Les 14	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen voorbereide spreekbeurten te houden. - De leerlingen oefenen deze spreekbeurten te evalueren.
	Stellen	- De leerlingen oefenen vanuit een zelfgemaakt schema een weettekst te schrijven. - De leerlingen oefenen kopjes kiezen bij een weettekst. - De leerlingen oefenen een alinea te schrijven bij het kopje van een weettekst.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen woorden in lettergrepen verdelen. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>au</i> of <i>ou</i> . (kijkweetwoorden) - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden waarbij de <i>ou</i> als <i>/oe/</i> wordt uitgesproken. (kijkweetwoorden) - De leerlingen oefenen het schrijven van hoofdletters aan het begin van de zin, in de directe rede en bij persoonsnamen. - De leerlingen oefenen werkwoordsvormen herleiden tot het hele werkwoord. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden (waaronder de persoonsvorm) die eindigen op <i>t</i> of <i>d</i> .
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het schrijven van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank - het schrijven van (meerlettergrepige) woorden, waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een /ie/-klank - het schrijven van woorden met een <i>c</i> die kan klinken als /k/ of /s/ - het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen
	Stellen	- een weettekst schrijven uitgaande van een gegeven schema
	Taalbeschouwing	- zelfstandige naamwoorden aanwijzen in een tekst en die rubriceren in mensen, dieren, planten, dingen, 'dingen' die je niet kunt aanraken en eigennamen
	Leesbegrip	- de hoofdzaken van de bijzaken bij een weettekst onderscheiden door onderwerp, deelonderwerpen en overige kenmerken te onderstrepen
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
	Les 18/19	Herh./verdieping
Spelling		- getoetste doelen
Leesbegrip		- getoetste doel
Taalbeschouwing		- getoetste doelen
Woordenschat		- getoetste doel
Verdieping		- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen doen informatie op over verzamelingen en allerlei aspecten die daaraan verbonden zijn. - Het thema woordenschat wordt toegepast. - De leerlingen spelen geluidenbingo.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen samen te praten over ‘verzamelen’.
- De leerlingen oefenen kleine spreekbeurten voor te bereiden.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de ruilbeurs, de collectie, de catalogus, de juwelen** en **het collier**.
-

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordcluster 1; Woordweb 2, Woordcluster 2 (gr.8, Th. 8)

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 1 t/m 5

Vorbereiding

- verzamelobjecten, zoals mooie stenen, schelpen, knikkers, enzovoorts
- youtube film: <https://youtu.be/GcpzQd1AZ6s> ‘Leven in een Verzameling Aflevering 7’
- youtube film: https://youtu.be/4gNI_EUBa34 ‘Disney Verzameling’
- youtube film: <https://youtu.be/Ac23-0xmiQ> ‘Ruilbeurs voetbalplaatjes in Assen’
- een willekeurige krant

Betekenis van de woorden

de ruilbeurs:	Een ruilbeurs is een plek waar verzamelaars hun verzamelingen laten zien om te verkopen of om te ruilen.
de collectie:	Collectie is een ander woord voor verzameling. Bijvoorbeeld: een collectie schelpen is een verzameling van schelpen.
de catalogus:	Een catalogus is een informatieboek over een bepaald onderwerp (of verzameling) waarin je iets opzoekt. Een catalogus is niet bedoeld om gewoon te lezen. Ook kun je uit bepaalde catalogussen dingen bestellen.
de juwelen:	Juwelen zijn kostbare sieraden, bijvoorbeeld armbanden, kettingen en ringen van goud of van edelsteen zoals diamant.

Start**5**

U laat de film ‘Leven in een Verzameling Aflevering 7’ zien. Daarna zegt u:

“Wie van jullie is ook een verzamelaar? Wie kent een verzamelaar?
En wat verzamelt hij/zij allemaal? Waar bewaart hij/zij die?”

Mochten er leerlingen zijn die een verzamelaar zijn, dan schrijft u hun namen op het bord. U laat de verzamelaar het onderwerp van zijn/haar verzameling noemen, bijvoorbeeld poppen, baseball plaatjes, enzovoort. U vraagt ze hoe ze begonnen waren met hun verzameling.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U zegt:

“Natuurlijk zijn we allemaal heel benieuwd naar ieders verhaal over zijn of haar verzameling en iedereen wil er vast wel iets over vertellen. Maar het is nog leuker en interessanter als je zo’n verhaaltje een beetje hebt voorbereid. Neem nu ... (U noemt één van de namen op het bord, bijvoorbeeld Norman.) Hij verzamelt ... (U noemt het onderwerp van zijn/haar verzameling, bijvoorbeeld baseball plaatjes.) Wij willen er graag meer over weten en Norman gaat daarom even kort vertellen over zijn verzameling. Daarna houdt hij een spreekbeurt over zijn verzameling. Hoe zou hij dat het beste kunnen voorbereiden? Waar moet hij zoal aan denken? Wat zouden we graag willen weten?”

U laat de leerlingen eerst allerlei vragen stellen waarbij u eventueel aanvult. Deze vragen schrijft u beknopt op het bord, bijvoorbeeld:

- **Waarom verzamel je stenen?**
- **Hoe kom je aan die stenen?**
- **Verzamel je ze lang?**
- **Hoeveel stenen heb je?**
- **Hebben ze verschillende namen? Hoe ben je achter de naam gekomen?**
- **Hoe bewaar je ze?**
- **Heb je ook heel dure stenen?**

U deelt het Voorbereidingsblad spreekbeurten uit het kopieersysteem uit en licht punt 1 tot en met 8 toe. U tekent het schema op het bord en u zegt:

“Als je een spreekbeurt moet houden, kun je dit kopieerblad gebruiken om je voor te bereiden. Daarnet hebben we het gehad over Norman die een spreekbeurt over stenen ging houden. Wat zal hij opgeschreven hebben achter ‘Mijn spreekbeurt over ...?’” (stenen).

U schrijft dit op het bord en laat het door de leerlingen overnemen op het blad. Daarna laat u de leerlingen het schema bekijken en u zegt:

“Een spreekbeurt heeft een begin, een middenstuk en een eind. Dat is dus net zoals bij een verhaal. Het begin van de spreekbeurt moet vertellen waar het over gaat. Je moet dus het onderwerp van de spreekbeurt vertellen.”

U schrijft op het bord onder 'Het begin' in het bovenste vak:
onderwerp vertellen

De leerlingen nemen dit weer over op hun blad. U zegt:

“Het is ook leuk als je meteen de luisteraars nieuwsgierig maakt. Norman zou bijvoorbeeld kunnen zeggen: “Ik ga jullie iets vertellen over ...” en dan haalt hij een mooie steen onder een doek vandaan.”

U schrijft eronder in het eerste vak:
nieuwsgierig maken

In het vak ernaast schrijft u
een mooie steen
een doek

U zegt:

“We hebben net een heleboel vragen bedacht. Ze staan op het bord. Norman kan in het middenstuk van zijn verhaal daar antwoord op geven. Natuurlijk hoeft hij niet alle vragen te beantwoorden en kan hij ook over heel andere dingen vertellen. Bijvoorbeeld over een avontuur dat hij heeft beleefd toen hij een steen zocht. En natuurlijk laat hij ook stenen zien.”

U schrijft onder 'Het middenstuk' in het middelste grote vak:
vertellen over de verzameling
dingen laten zien

In het kleine vak ernaast schrijft u:
de stenen die ik wil laten zien

U zegt:

“Tenslotte het einde. Misschien zou Norman nu vragen van jullie over zijn spreekbeurt kunnen beantwoorden. Ik zou bijvoorbeeld wel willen weten of hij ook stenen ruilt of koopt. En als niemand meer wat te vragen heeft is dat het einde van de spreekbeurt.”

U schrijft onder 'Het einde' in het onderste grote vak:
vragen beantwoorden

De leerlingen bewaren het ingevulde Voorbereidingsblad als voorbeeld.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U vraagt:

“Wie is ooit eens op een **ruilbeurs** geweest? Is er op Aruba een **ruilbeurs**?”

U houdt nog een kort gesprek over het thema **ruilbeurs**. Daarna laat u het filmpje over de **ruilbeurs** en eventueel een stukje van de film van de “Disney verzameling” zien. Na de film gezien te hebben, zegt u:

“Op de film hebben we een **ruilbeurs** gezien. Een **ruilbeurs** is een plek waar verzamelaars hun verzamelingen laten zien en dingen ruilen: ze ruilen bijvoorbeeld de dingen die ze dubbel hebben voor andere dingen die ze nog niet hebben. De verzamelaars laten hun **collectie** zien. **Collectie** is een ander woord voor verzameling. Vroeger waren er verzamelaars die een **collectie** postzegels hadden. Er zijn ook verzamelaars die een **collectie** modelauto’s of zoals we op de film hebben kunnen zien, een **collectie** smileys hebben. Een **collectie** zet je thuis of ergens anders mooi neer of bewaar je goed. Net als de mevrouw op de film met haar **collectie** smileys. Als veel mensen een bepaalde **collectie** hebben dan worden er ook boeken gemaakt waarin je alles kunt opzoeken. Zo’n boek heet een **catalogus**.”

Daarna laat u het Woordweb zien en bespreekt de afbeelding samen met de leerlingen. U vraagt:

- “Heb je wel eens een **catalogus** over een onderwerp of verzameling gezien? Waar ging het over?” (bijvoorbeeld een **catalogus** van auto-onderdelen of een **catalogus** van make-up)

U zegt:

“Tegenwoordig kunnen we online bestellen en online zijn er verschillende soorten **catalogussen**.”

U houdt nog een kort gesprekje hierover.

Daarna pakt u de krant en u doet alsof u het voorleest.

U zegt:

“Dieven worden steeds brutaler. Hoor nu eens wat ik laatst weer in de krant las. Dieven hebben vannacht op ruwe wijze ingebroken bij Juwelier Little Switzerland. Drie mannen in een wagen reden in volle

vaart op de winkel en gooiden de winkelruiten kapot. In een paar minuten pakten zij de inhoud van de vernielde vitrines bij elkaar en maakten zich in hun auto uit de voeten. Van de dieven ontbreekt nog ieder spoor. Wat ze gestolen hadden bestond uit een **collectie** van mooie **juwelen**.”

U kijkt even op van het artikel en u legt uit:

“**Juwelen** zijn kostbare sieraden, bijvoorbeeld van goud of van edelstenen zoals diamant.”

U vervolgt het voorlezen:

“Eén van de gestolen **juwelen** is een bijzonder **collier** gemaakt door een beroemde ontwerper.”

U legt uit:

“Een **collier** is een kostbare halsketting meestal gemaakt van parels.”

U houdt een kort gesprek over **juwelen** en daarna toont u Woordweb 2 (gr. 8) en bespreekt de nieuwe woorden. U stelt de volgende vragen:

- “Als jij een kostbaar **juweel** zoals een diamanten **collier** zou vinden, zou je het dan naar de politie brengen of zelf houden?”
- Sommige kinderen en ook volwassenen houden van ‘bling bling’. ‘Bling bling’ betekent zoiets als glitter en glimmer. Kleding, schoenen, tassen, horloges, sieraden, mobiele telefoons bijvoorbeeld kunnen ‘bling bling’ zijn. Ze zijn versierd met glimmende steentjes, meestal echte of nepdiamanten. Houd jij van ‘bling bling’ of juist helemaal niet? Vertel erover.”

U maakt samen met de leerlingen een Woordweb van juwelen: ketting, ringen, armbanden, enzovoort. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 1 tot en met 5 van het Werkboek en de leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 1 tot en met 5 van het Werkboek en als slot vraagt u wie van de leerlingen een spreekbeurt wil houden over een thema. U zegt erbij dat u natuurlijk een beetje helpt bij de voorbereiding.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 2, bladzijde 1 t/m 5

1

1 ruilbeurs 3 catalogus
2 collectie 4 ruilbeurs

2

1: juweel 2: diamant 3: zetting

3

afhankelijk van de leerling

4

Groen gekleurd zijn de spreekwolken van: Lucia, William, Sandra.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen in een zakelijke tekst hoofd- en bijzaken te onderscheiden door het onderwerp, de deelonderwerpen en de overige kernbegrippen te onderstrepen.
- De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema samen te vatten.
- De leerlingen oefenen met behulp van een schema de inhoud van een tekst na te vertellen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de specialiteit, uniek, het detail en het geheel**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1 en Woordweb 5, Woordspoor 5 (gr. 7, Th. 9)

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 6 t/m 11

Vorbereiding

- rode, groene en blauwe kleurpotloden

Betekenis van de woorden

de specialiteit:	Als iets je specialiteit is dan kun je dat goed, weet je er veel van of heb je er veel van.
uniek:	Uniek betekent dat er maar één van is. Iets wat uniek is, is vaak waardevol.
het detail:	Het detail is een klein deel van iets groots. Bijvoorbeeld: als je een schilderij van heel dichtbij bekijkt, kun je de details goed zien.
het geheel:	Alle delen bij elkaar zijn het geheel. Bijvoorbeeld: als je een schilderij van een grote afstand bekijkt dan zie je het geheel. Je kunt de details dan moeilijk zien.

Start**5**

U zegt:

“In een vorige les hadden we het over alinea. Wie weet weer wanneer een nieuwe alinea begint?” (als er een nieuw deelonderwerp komt)

“En hoe zie je dat er een nieuwe alinea begint?” (Er wordt een regel overgeslagen of ingesprongen.)

U zegt:

“In deze les beginnen de nieuwe alinea’s gewoon vooraan de regel. Belangrijke woorden in elke alinea moeten worden onderstreept. Dat zijn woorden die iets meer vertellen over het deelonderwerp.”

U herhaalt dat het onderwerp over de hele tekst gaat en dat de deelonderwerpen steeds over een alinea gaan.

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“In deze les krijgen jullie te maken met teksten waarvan je het onderwerp en de deelonderwerpen moet onderstrepen. Je moet ook andere belangrijke woorden in de tekst eruit halen. Dit alles komt in een schema te staan. Aan de hand van het schema moet je de tekst kunnen navertellen.”

U leest de tekst ‘Munten verzamelen’ op bladzijde 6 van het Werkboek. Daarna geeft u leesbeurten. Vervolgens bespreekt u de tekst samen met de leerlingen. Bij de bespreking gaat u nader in op de belangrijke woorden. U gaat na of de leerlingen de betekenis van deze woorden begrijpen.

U gaat even in op het woord ‘het betaalmiddel’ in regel 10. Die legt u uit. De belangrijke woorden (kernbegrippen) horen bij de betreffende deelonderwerpen. Deze kernbegrippen geven nadere informatie over het deelonderwerp.

U behandelt opdracht 1.2 op bladzijde 7 van het Werkboek. Daarna zegt u:

“Neem het schema op bladzijde 7 van het Werkboek voor je. We gaan proberen om aan de hand van het schema de tekst na te vertellen.”

U geeft de leerlingen even de tijd om voor zichzelf te oefenen. Hierna geeft u enkele leerlingen een beurt. Na elke beurt bespreekt u of er over alles uit het schema is verteld.

Daarna laat u de leerlingen de tekst ‘Het verhaal van Pieter’ op bladzijde 8 van het Werkboek voor zich lezen en ze voeren de opdrachten uit.

Vervolgens bespreekt u het schema van opdracht 1.4 op bladzijde 9 van het Werkboek samen met de leerlingen en u laat ook hier enkele leerlingen de tekst navertellen aan de hand van het schema. U constateert dat het maken van een schema erg handig is als je de inhoud van een tekst moet navertellen. Vooral bij lange teksten is het erg moeilijk om alles te onthouden wat je gelezen hebt.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Wie munten verzamelt heeft vaak munten die **uniek** zijn, waar er maar één van is. Vooral heel oude munten die niet meer verkrijgbaar zijn. Of speciale munten die gemaakt worden voor een speciale

gelegenheid, bijvoorbeeld de viering van 200 jaar van Het Koninkrijk. Die wordt dan van zilver gemaakt, speciaal voor verzamelaars. We hebben ook koks die **unieke** maaltijden maken, zoals een speciaal gemaakte soep, die die ene kok alleen maken. Dat is zijn **specialiteit** en niemand anders kan die soep zo bereiden zoals deze kok het kan doen. Het is zijn **specialiteit** en **uniek**, want je kunt die soep nergens anders vinden dan bij die ene kok.”

U kunt de volgende vragen stellen:

- Wie van jullie heeft een **specialiteit**? (iets waar je bekend om staat, iets wat alleen jij heel goed kunt, iets wat alleen jij in je bezit hebt of verzamelt, iets waar jij heel veel van afweet?)
(U kunt een woordmap op het bord maken)
- Is jouw **specialiteit** **uniek**? (Ben je de enige die het kan of heeft?)
- Vertel iets over iemand die je goed kent en aardig vindt (iemand uit deze klas bijvoorbeeld). Wat is zijn/haar **specialiteit**?
- Wie kan een **specialiteit** opnoemen die zijn/haar vader of moeder thuis heeft? Het kan een maaltijd zijn, maar ook een andere **specialiteit** die **uniek** is voor die persoon. Misschien een hobby, sport of iets anders.

U zegt:

“Op **unieke** munten zie je vaak veel **details**, bijvoorbeeld hoe de munt heet en in welk jaar het is uitgegeven, de waarde van de munt, een afbeelding van iets, misschien een gezicht, een boom of een dier. Zulke **details** vormen dan **het geheel** op de munt. Dus alle **details** vormen **het geheel**. Ik wil nu samen met jullie een spel doen dat heet ‘Get the Picture’.

U tekent alleen twee neusgaten van een varken op het bord. U tekent de krulstaart op de plek waar hij ongeveer zou moeten zitten.

U vraagt:

“Weten jullie al wat het wordt? Raden wat het is als je maar zo’n klein stukje ziet. Zo’n klein stukje noemen we **het detail**. **Het detail** is een klein stukje van iets groots. Weten jullie al wat dit ‘groots’ moet zijn?”

U tekent het hele varken en u zegt:

“Zo. Nu zien we niet alleen maar een **detail**, maar we zien **het geheel**. **Het geheel** is alle delen bij elkaar.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U vertelt dat u iemand kent die altijd alles ziet. Hij of zij ziet elk **detail**: als u bijvoorbeeld nieuwe veters in uw schoenen heeft, of als u een vlek in uw T-shirt hebt. U vertelt dat u er soms weleens gek van wordt. U maakt zichzelf niet zo druk over **details**. Voor u is **het geheel** belangrijker. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Als er bij jullie thuis iets kleins in de inrichting van je huis is veranderd, valt zo'n **detail** je dan meteen op of niet? Kun je een voorbeeld noemen?
- Hoe vinden jullie deze school in zijn **geheel**, fijn of niet? Vertel er iets over. Of je deze school fijn vindt of niet en waarom wel of niet.
- Hoe vinden jullie je stoel? Zit hij lekker of niet? Vertel iets over dit detail. Zijn er nog meer **details** in deze klas waar je iets over zou willen zeggen?

U houdt nog een kort gesprek over de nieuwe woorden. Gebruik in het gesprek de Woordwebben als leidraad en breid het desgewenst uit samen met de leerlingen. Daarna herhaalt u ze opnieuw. Vervolgens bespreekt u de opdrachten op bladzijde 10 en 11 van het Werkboek. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als slot geeft u beurten aan andere leerlingen, die nog geen beurt hebben gehad, om het verhaal van opdracht 1.4 op bladzijde 9 van het Werkboek na te vertellen aan de hand van het schema. De andere leerlingen controleren of dat goed gebeurt. U bespreekt ook de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 10 en 11 van het Werkboek en u bespreekt eventuele moeilijkheden.

Didactische tip:

Betaalmiddel: een betaalmiddel is iets waarmee je betaalt, bijvoorbeeld een munt.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 2, bladzijde 6 t/m 11

1.1

1 munten verzamelen

2 alinea 1: soorten muntenverzamelingen

alinea 2: Je kunt op verschillende manieren aan de munten voor je verzameling komen.

alinea 3: Als je meer te weten wilt komen over de munten ...

alinea 4: hoe je ze gaat bewaren ...

3 bijvoorbeeld:

alinea 1: landenverzameling, themaverzameling

alinea 2: je familie en je vrienden vragen, kopen (op beurzen), ruilen, internet

alinea 3: boeken, catalogussen, websites, museum

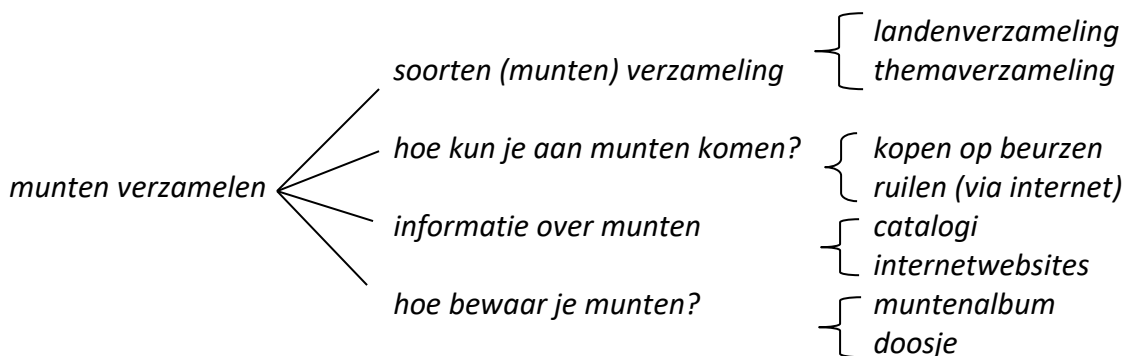
alinea 4: muntenalbum, doosje

1.2

onderwerp

deelonderwerpen

belangrijke woorden

1.3

1 'Het verhaal van Pieter'

2 alinea 1: Ik begon met het verzamelen van ... euromunten.

alinea 2: het begin van mijn themaverzameling

alinea 3: willen weten waarom er zoveel munten en bijen of bijenkorven erop zijn

3 bijvoorbeeld:

alinea 1: euromunten, oude Nederlandse munten

alinea 2: munt uit 1934 met een bijtje erop, munten met bijtjes erop of met bijenkorven,
2500 munten met bijen erop

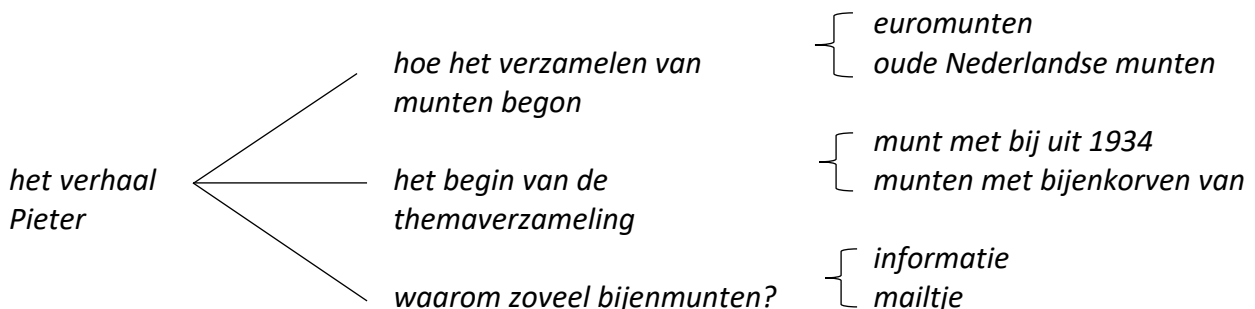
alinea 3: informatie, mailtje

1.4

onderwerp

deelonderwerpen

belangrijke woorden

1

antwoorden kunnen verschillen per leerling

2

1 tekening A

2 tekening B

3 eigen tekening

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen zelfstandige naamwoorden te rubriceren in namen van mensen, dieren, planten en dingen.
- De leerlingen oefenen om te begrijpen dat er behalve de in lesdoel 1 hierboven genoemde zelfstandige naamwoorden ook abstracte zelfstandige naamwoorden zijn.
- De leerlingen oefenen verzamelnamen te begrijpen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het materiaal, het aardewerk, het porselein en het tin.**

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Wordcluster 2

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 6 t/m 8
- Werkboek bladzijde 12

Vorbereiding

- enkele voorwerpen/artikelen van aardewerk, tin en porselein, bijvoorbeeld een eetbord of een bloempot (aardewerk), een porseleinen theekopje en een tinnen bekertje.

Extra oefeningen

- Taalleesboek 1, bladzijde 8 en 9

Betekenis van de woorden

het materiaal:	Materiaal is alles waar je iets van kunt maken. Bijvoorbeeld het materiaal waarmee een boek is gemaakt is papier.
het aardewerk:	Aardewerk is een speciale klei die in een oven gebakken is. Er worden bijvoorbeeld borden, vazen en vloertegels van gemaakt.
het porselein:	Porselein is een speciaal soort aardewerk gemaakt van fijne klei. Er zit een glimmend en hard laagje over.
het tin:	Tin lijkt een beetje op ijzer. Het is veel zwaarder en zachter.

Start**5**

U vraagt:

“Wie weet ook al weer wat zelfstandige naamwoorden zijn?” (Dat zijn namen van mensen, dieren, planten of dingen en van dingen die je niet kunt aanraken en je kunt er een lidwoord voor zetten.)

U zegt:

“In deze les gaan jullie meer leren over zelfstandige naamwoorden en het gebruik ervan.”

Kern – Instructie 1	20
----------------------------	-----------

U leest het verhaaltje op bladzijde 6 van het Taalleesboek voor. Daarna geeft u leesbeurten. U gaat na of de leerlingen moeilijke woorden hebben gevonden. Mocht het zo zijn, dan legt u die uit. Vervolgens maken de leerlingen de opdracht op bladzijde 6 van het Taalleesboek die bij het verhaaltje hoort.

U maakt hetzelfde schema in het boek op het bord:

<u>mensen</u>	<u>dieren</u>	<u>planten</u>	<u>dingen</u>
.....
.....
.....

Nadat de leerlingen klaar zijn geeft u bordbeurten om de rijen in te vullen. Samen worden ze nagekeken. U benadrukt nog eens dat voor zelfstandige naamwoorden een lidwoord kan staan: de, het of een.

U schrijft op het bord:

de vreugde	het verdriet	de hoogte	het gevaar
-------------------	---------------------	------------------	-------------------

U vraagt:

“Wat voor soort woorden zijn het?” (zelfstandige naamwoorden want er staat een lidwoord voor)

“Horen ze thuis in het rijtje van mensen, dieren, planten of dingen?”
(Ze horen niet bij mensen, dieren of planten.)

“Je zou ze in het rijtje kunnen zetten van dingen. Maar er is een groot verschil met echte dingen: je kunt de vreugde, het verdriet, de hoogte en het gevaar niet aanraken zoals je een kast of een stoel kunt aanraken. Dus eigenlijk horen ze daar niet bij.”

U concludeert dat er zelfstandige naamwoorden zijn die mensen, dieren, planten of dingen aanduiden die je aan kunt raken en andere zelfstandige naamwoorden die iets aanduiden dat je niet aan kunt raken (een abstract begrip). Toch weet je dat het allemaal zelfstandige naamwoorden zijn, omdat je er een lidwoord voor kunt zetten. Daarna herinnert u de leerlingen eraan dat het thema over verzamelen gaat. Er zijn ook zelfstandige naamwoorden die een verzameling aanduiden. U schrijft op het bord:

de kudde	het bestek	het meubilair	het servies	de groep
-----------------	-------------------	----------------------	--------------------	-----------------

U zegt:

“Dit zijn zelfstandige naamwoorden in het enkelvoud die allemaal staan voor meerdere dieren of dingen die bij elkaar horen. Jullie kennen ze wel als het bovenste woord van een woordparachute. Het zijn dus eigenlijk verzamelwoorden of verzamelnamen.”

U vult aan met persoons – en beroepsnamen in man en vrouw. U zegt:

“We hebben ook zelfstandige naamwoorden die aanduiden of ze mannelijk of vrouwelijk zijn. Sommige blijven hetzelfde, andere veranderen een beetje, soms met een achtervoegsel.”

U schrijft op het bord:

man	vrouw
de arts	de arts
de boer	de boerin
de rechter	de rechter
de zanger	de zangeres
de verpleger	de verpleegster
de agent	de agente
de inspecteur	de inspectrice

U herhaalt deze rijtjes opnieuw. Daarna maakt u Woordparachutes die u verder invult aan de hand van de volgende vragen:

- Wat betekent kudde? (een groep van dieren die bij elkaar horen, bijvoorbeeld een kudde schapen of een kudde olifanten)
- Wat betekent bestek? (lepels, vorken en messen)
- Wat is meubilair? (allerlei meubels, zoals stoelen, tafels, krukjes, kasten, bureaus)
- Wat is een servies? (borden, kopjes, schalen, glazen en dergelijke)
- Wat is een groep? (een aantal mensen, dieren of dingen bij elkaar)

Vervolgens neemt u de opdrachten op bladzijde 7 en 8 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen. U legt de volgende woorden even uit: spar en spreeuwen.

Extra oefeningen:

Taalleesboek 1, bladzijde 8 en 9

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U zegt:

“Borden, kopjes en schalen kunnen soms gemaakt zijn van **aardewerk, porselein of tin.**”

U laat een paar zien uit de collectie die u op de tafel heeft staan. U legt uit dat **aardewerk** en **tin** zwaarder zijn dan **porselein**. Het **porseleinen** voorwerp ziet er fijntjes uit. **Het tin** is duidelijk te herkennen als een metaalsoort want het voelt koud aan. U zegt:

“Deze verschillende voorwerpen zijn gemaakt van verschillende **materialen**. Met **materiaal** bedoelen we waar het voorwerp van gemaakt is. Er bestaan heel veel **materialen** waar mensen dingen van maken. Hier zien we er maar drie. Twee ervan lijken een beetje op elkaar. Ze zijn gemaakt van **aardewerk**. **Aardewerk** is van een speciale klei gemaakt die in de oven heel heet gebakken wordt. Niet alle **aardewerk** is hetzelfde. Er is een soort **aardewerk** die veel lichter en dunner is. Dit soort **aardewerk** heet **porselein**. **Porselein** wordt van een heel fijne soort klei gebakken.”

U laat het **porseleinen** voorwerp zien en u vergelijkt die met een ander voorwerp gemaakt van **aardewerk**. U vervolgt:

“Een heel ander soort materiaal dan **aardewerk** is **tin**. **Tin** is een metaal. **Tin** is heel zacht en het beschadigt snel. **Tinnen** voorwerpen zijn dan ook niet geschikt om veel te gebruiken. Ze zijn meer voor de sier.”

U laat het Woordweb zien en samen met de leerlingen breidt u de Woordparachute in de breedte en in de diepte uit. U kunt de volgende vragen stellen:

- Welke andere materialen dan **aardewerk** en **tin** kennen jullie?
- Welke voorwerpen kun je van deze materialen maken?
- Waar komt dit materiaal vandaan? (Groeit het aan en boom? Haal je het uit de grond? enzovoort)
- Wat kun je allemaal over dit materiaal vertellen? (Is het sterk? Is het breekbaar? Glimt het? Enzovoort)

U kunt ook materialen laten benoemen van spullen die in de klas staan of van speelgoed dat de leerlingen hebben. U houdt nog een kort gesprekje over de nieuwe woorden. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 12 van het

Werkboek. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 12 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U herhaalt de Woordparachutes die u op het bord hebt gemaakt samen met de leerlingen en u herhaalt de nieuwe woorden a.h.v. het Woordweb. U bespreekt de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 12 van het Werkboek samen met de leerlingen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 6 tot en met 8

1.1

mensen	dieren	planten	dingen
opa	olifantjes	fuchsia's	kast
oma	een olifantje	begonia's	boekenplank
de moeder	olifanten	bloemen	
	nijlpaarden		
	beren		

1.2

Marloes, Sinterklaas

2

mensen	dieren	planten	dingen
de verzamelaar	de slak	de roos	de postzegel
de dame	de kikkers	de spar	het ei
de heren			het bierblikje
			de munt
			het album
			de etalagepop'

'dingen' die je niet kunt aanraken

de hobby
de informatie
het plezier
het probleem
de voorzichtigheid

3

A	B
een kudde	schapen
het speelgoed	blokken, puzzels en poppen
een verzameling	postzegels of munten
het gereedschap	schaar, pincet, tang
een school	vissen
een troep	spreeuwen
het schoeisel	schoenen, laarzen, pantoffels

<i>een volk</i>	<i>landgenoten</i>
<i>het meubilair</i>	<i>tafels, stoelen en banken</i>
<i>het vee</i>	<i>koeien, paarden, varkens en schapen</i>

extra oefeningen, Taalleesboek 1, bladzijde 8 en 9

extra 4

Zelfbedachte zinnen zoals:

- 1 *Op het plein stond een grote mensenmassa.*
- 2 *Vanmiddag heeft klas 5 gymnastiek.*
- 3 *Vader en moeder zorgden goed voor hun kroost.*
- 4 *In dit gebergte steken een paar bergen boven alles uit.*
- 5 *Het sanitair in de badkamer moet schoongemaakt worden.*

extra 5

<i>de liefhebberij</i>	<i>het geduld</i>	<i>de angst</i>	<i>de liefde</i>
<i>de ziekte</i>	<i>de jaloersheid</i>	<i>het verstand</i>	<i>de haat</i>
<i>de woede</i>	<i>de diepte</i>	<i>de moeilijkheid</i>	<i>de drukte</i>

extraplus 6

zelf gevonden abstracte zelfstandige naamwoorden in zelfbedachte zinnen

Werkboek bladzijde 12

1.1

- 1 *1 glas, 2 hout, 3 stof, 4 papier*
- 2 *1 serviesgoed, beeldjes, kopjes, vazen, vloertegels, enzovoort.*
 - 2 *kopjes, beeldjes*
 - 3 *kroesjes, beeldjes, speelgoed*
 - 4 *sieraden*

1.2

In de Woordparachute kunnen de materialen uit eerdere oefeningen worden ingevuld. Ook nieuwe ideeën kunnen worden ingevuld. Let erop of het gaat om materialen.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen een weettekst te schrijven uitgaande van een gewone schema.
- De leerlingen oefenen kopjes te kiezen bij een weettekst.
- De leerlingen oefenen een alinea te schrijven bij het kopje van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 9 en 10
- Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 1 en 3), bladzijde 16 t/m 18 en bladzijde 102 t/m 104
- Schrijfwijzer 2

Extra oefeningen

- Taalleesboek 1, bladzijde 10 en 11
- Taalleesboek 1 (gr. 8 Th. 1 en 3), bladzijde 18 en 104

Start**5**

U vraagt:

“In les 2 hebben we schema’s gemaakt bij een tekst of een verhaal. Waarvoor zou zo’n schema goed zijn?” (om zo het verhaal beter te kunnen navertellen)

U zegt:

“In deze les gaan we zelf weetteksten maken. Dat doen we aan de hand van schema’s in het Taalleesboek. De weetteksten gaan over een onderwerp waar jullie iets van afweten en waarover je graag aan een ander wilt vertellen. Jullie zullen ook met een nieuwe Schrijfwijzer gaan werken.”

Kern – Instructie**35**

U laat de leerlingen Schrijfwijzer 2 voor zich nemen en u laat ze het bekijken. Daarna neemt u punt 1 (Wat ga je schrijven?) met hen door. U laat de leerlingen bladzijde 9 van het Taalleesboek opzoeken en de gegevens in opdracht 1 van het Taalleesboek vergelijken met het schema bij 5.7 op de Schrijfwijzer. U stelt de volgende vragen:

- Wat is het onderwerp van de weettekst? (een plaatjesverzameling)
- Wat zijn de deelonderwerpen? (sporten, dieren)
- Welke kernwoorden horen bij sporten? (voetballen, judo, zwemmen)
- Welke kernwoorden horen bij dieren? (zeedieren, landdieren, vogels)

U laat de leerlingen een eerste zin bedenken en wijst erop dat alle gegevens uit het schema gebruikt moeten worden. Elk deelonderwerp moet in een aparte alinea beschreven worden. U vraagt:

“Hoe kun je laten zien dat er een nieuwe alinea begint?” (een witregel, inspringen)

U herinnert de leerlingen eraan dat een nieuwe alinea op een nieuwe regel begint en dat ze in deze les moeten inspringen. Daarna zegt u tegen de leerlingen dat het om weetteksten gaat en niet om verhalen. U vraagt:

“Weten jullie nog het verschil tussen een weettekst en een verhaal?” (Globaal: een verhaal heeft een hoofdpersoon die iets beleeft. Het verhaal is bedoeld om mensen plezier te geven. Een weettekst geeft een beschrijving van dingen die gebeurd zijn, van hoe iets is. Het is bedoeld om anderen iets te leren.)

U behandelt de stappen bij een weettekst op de Schrijfwijzer. Dit doet u door de leerlingen te vragen wat ze verzamelen. U kiest een voorbeeld uit en u doorloopt de stappen van de Schrijfwijzer, waarbij u een schema op het bord schrijft. U licht de term ‘kernwoorden’ toe. Bij les 1 hebben de leerlingen de belangrijke woorden moeten onderstrepen, de kernwoorden dus. Stap 6 van de Schrijfwijzer kunt u behandelen door de leerlingen in tweetallen elkaars werk te laten lezen en verbeterpunten samen te bespreken. Nadat de leerlingen de opdrachten hebben behandeld, neemt u bladzijde 16 en 17 van Taalleesboek 1 van groep 8 samen door met de leerlingen. U bespreekt de teksten en de keuze van een passend kopje voor de teksten. Zo behandelt u bladzijde 102 tot en met 104 ook: kopjes kiezen.

Extra oefeningen

Taalleesboek 1, bladzijde 10 en 11

Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 1 en 3), bladzijde 18 en 104

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot laat u de leerlingen nog eens formuleren wat ze in deze les geoefend hebben, (een weettekst schrijven over verzamelen; per deelonderwerp kernwoorden bedenken en vervolgens per deelonderwerp een alinea schrijven) ook kopjes kiezen bij teksten.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 10

1

een weettekst met titel en twee alinea's, gebaseerd op het aangeboden schema

extra oefeningen, Taalleesboek 1, bladzijde 10 en 11

extra 2.1

aanvulling op aangeboden schema met twee belangrijke woorden per deelonderwerp

extra 2.2

een eigen weettekst met titel van drie alinea's volgens het aangeboden schema

extra 3

een eigen weettekst met titel van twee alinea's volgens het aangeboden schema

extraplus 4

naar keuze een eigen deelonderwerp met een paar belangrijke woorden

Taalleesboek 1 (gr. 8), bladzijde 16 t/m 18

1

bijvoorbeeld

1 traditionele rollen verdwijnen

3 benaming

2 vrije keus

4 voorkeur

2

een alinea passend bij het kopje 'Later'

Extra oefeningen Taalleesboek 1 (gr. 8 Th. 1), bladzijde 18

extra 3

een alinea passend bij het kopje 'Later'

extra 4

een alinea bij een gekozen kopje

extraplus 5

1 een volgend kopje bij de zelfgeschreven tekst van opdracht 4

2 een passend alinea bij het zelfverzonnen kopje

Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3), bladzijde 102 t/m 104

1

1 bijvoorbeeld (1) dierenbescherming. (2) dierenmishandeling

2 alinea passend bij het kopje 'Dierenbeschermers in actie'. Hierbij kan de informatie op het bord gebruikt worden.

2

bijvoorbeeld (1) Jagers tegen Kritisch faunabeheer of omgekeerd

(2) jagers (als dierenbeschermers).

(3) kritisch Faunabeheer (veroordeelt jagers)

extra oefeningen Taalleesboek 1 (gr. 8 Th. 3), bladzijde 104

extra 3

een alinea (onder het kopje 'Wie heeft gelijk?') over de standpunten van de beide organisaties plus een eigen mening met argumenten

extra 4

een alinea onder een gekozen kopje

extraplus 5

Twee tekeningen bij 'Kijken naar wilde dieren', waarbij de eerste tekening een positieve situatie verbeeldt en de tweede tekening laat zien hoe het niet moet.
boven elke tekening een titel

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *ou* of *au*. (kijkweetwoorden)
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden waarbij de *ou* als /*oe*/ wordt uitgesproken. (kijkweetwoorden)
- De leerlingen oefenen het schrijven van hoofdletters aan het begin van de zin, in de directe rede en bij persoonsnamen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 13 en 14
- Spellinghulp klas 6

Start**5**

U schrijft op het bord:

/ie/=i ei - ij ou - au

U vraagt aan de leerlingen of ze nog weten hoe we dit soort woorden noemen. (kijkweetwoorden: woorden waar geen regel voor is, maar die je uit je hoofd moet leren) U houdt een wedstrijd tussen de letters. Laat de leerlingen bij iedere letter zoveel mogelijk woorden noemen die met die letter geschreven worden. U schrijft de woorden onder de juiste letter op het bord. Welke categorie beheersen ze het beste?

Kern – Instructie 1**20****Stap 1**

De leerlingen nemen de inprentzinnen 'woorden met *au*' op bladzijde 7 van de Spellinghulp voor zich. U herhaalt dat als je deze zinnen kent, je alle woorden kent die met *au* worden geschreven. De rest schrijf je dan met *ou*. Een verandering ten opzichte van leerjaar 5 zijn regel 12 en 13. Deze zijn erbij gekomen. U leest de zinnen samen, vervolgens lezen de leerlingen nog een keer de zinnen en onderstrepen ze alle *au*-woorden met een gekleurd potlood. De Spellinghulp wordt gesloten. Hoeveel van de 31 woorden met *au* kunnen de leerlingen opnoemen?

Stap 2

De leerlingen nemen de inprentzinnen 'woorden met /*oe*/=*ou*' op bladzijde 7 van de Spellinghulp voor zich. U leest de zinnen een paar keer en vraagt wat bijzonder is aan de woorden *douche*, *blouse*, *journaal*, *couplet*, *retour* en *route*. (De *ou* wordt hier uitgesproken als /*oe*/, of de /*oe*/ wordt geschreven als *ou*.) U

legt uit dat dit komt omdat de woorden oorspronkelijk uit een andere taal (het Frans) komen.

Stap 3

De Spellinghulp wordt gesloten en u laat de leerlingen de nieuwe inprent-zinnen een paar keer uit het hoofd opzeggen.

Stap 4

U laat nu de zes woorden noemen waarin de /oe/-klank geschreven wordt als *ou*. U schrijft deze woorden op het bord. U geeft met deze woorden een visueel dictee. U laat de leerlingen een woord bekijken, u dekt het woord af en de leerlingen schrijven het op. Daarna laat u het woord weer zien en kijken de leerlingen het woord via het bord na en verbeteren ze zo nodig.

De leerlingen die eerder klaar zijn, spelen in tweetallen het spel galgje met woorden uit de categorie *ou/au*.

Kern – Instructie 2

15

Stap 1

U schrijft de volgende tekst op het bord:

**Samen met Josh van Riet is Danilo Maduro bij mevrouw De Cuba.
Ze bieden hun excuus aan en Danilo zegt: 'Wij zullen niet meer in uw tuin komen.'**

Een leerling leest de tekst hardop. U vraagt waarom sommige woorden met een hoofdletter geschreven zijn. Hierbij moet u met de leerlingen tot de volgende conclusies komen:

- Aan het begin van een zin. (Samen, Ze, Wij)
- Als het om voornamen en achternamen gaat. (Josh, Riet, Danilo, Maduro, De Cuba) U wijst hierbij op woorden als *van* en *de* in achternamen. Als er een voornaam of een voorletter voor staat, schrijf je deze woorden niet met een Hoofdletter. (Josh van Riet)
- Staat er geen voornaam of voorletter voor, dan schrijf je *van* en *de* in achternamen wel met een hoofdletter. (mevrouw De Cuba of De Cuba)

Stap 2

U kijkt met de leerlingen naar opdracht 1 in het Werkboek. Hier staan allerlei namen, maar de hoofdletters ontbreken. De leerlingen moeten ze overschrijven, maar nu met hoofdletters.

Wie kan een zin bedenken waar 5 of meer hoofdletters in voor komen?

Afsluiting

5

U speelt het spel 'Raad het woord' met de zes woorden waarin de /oe/-klank geschreven wordt als *ou*. Bijvoorbeeld:

- Je gaat er onder staan als je vies bent. Er komt water uit. (de douche)
- Het is een tv-programma waarin het nieuws van de dag wordt verteld. (het journaal)
- Je koopt een kaartje voor heen en terug. (het retour)
- Op een kaart staat de weg die je moet lopen, aangegeven. (de route)
- Nette kleding, je maakt het met knoopjes dicht. Het heeft vaak een kraag. (de blouse)
- Het is een stukje van een gedicht of liedje. (het couplet)

Didactische tip

De leerlingen zullen de kijkwoordwoorden pas beheersen als ze er veelvuldig mee in aanraking zijn gekomen, door boeken te lezen, spelletjes met deze woorden te doen, overschrijven et cetera. Alleen deze les is niet voldoende. Probeer deze woorden de aankomende week iedere dag even aan bod te laten komen of geef ze als huiswerk mee naar huis. Iedere dag tien minuten laat meer resultaat zien dan één keer vijftig minuten.

AntwoordenWerkboek 1, blz 13 en 14**1***Carlos**Marjan**H.J.Boef**Sint-nicolaas**Jordi Croes**Mevrouw De laat**Anna van der Vaart**Rosie Jansen**Pedro de Campo***2**

2.1

vasthouden, applaus, augurken, wenkbrauwen, verhouding, sauna, auto, mevrouw

2.2

*couplet, douche, blouse, journaal***3***couplet, applaus, douche, journaal, blouse, pauwenstaart, blauwgrijs, sauna*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen in een zakelijke tekst de hoofd- en bijzaken te onderscheiden door het onderwerp, de deelonderwerpen en de overige kernbegrippen te onderstrepen.
- De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema samen te vatten.
- De leerlingen oefenen met behulp van een schema de inhoud van een tekst na te vertellen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het gebruiksvoorwerp, uitstallen, de vitrine, afstammen** en **oorspronkelijk**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2 en Woordweb 2, Woordcluster 2 (gr. 8, Th. 11)

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 15 t/m 20

Vorbereiding

- een (tafel)kleedje en enkele dagelijkse gebruiksvoorwerpen
- rode, groene en blauwe kleurpotloden

Betekenis van de woorden

het gebruiksvoorwerp:	Een gebruiksvoorwerp is een voorwerp dat je vaak gebruikt. Bijvoorbeeld een tandenborstel is een gebruiksvoorwerp, ook een bord, een pan en een vork.
uitstallen:	Uitstallen betekent als je dingen mooi neerzet om aan andere mensen te laten zien. Dat doe je bijvoorbeeld als je dingen wilt verkopen.
de vitrine:	Een vitrine is een glazen kast waarin je dingen kunt uitstallen. Deze dingen zijn meestal kostbaar en ze zijn bedoeld om naar te kijken of om te kopen, bijvoorbeeld gouden armbanden en zilveren ringen in een juwelierszaak.
afstammen:	Afstammen betekent de mensen van wie je komt. Je vader en je moeder, je opa's en je oma's en de ouders van je oma's en opa's zijn de mensen van wie je afstamt.
oorspronkelijk:	Oorspronkelijk is vanaf het begin of in het begin. Bijvoorbeeld mijn fiets is oorspronkelijk van mijn zus. Dit boek is oorspronkelijk in het Engels geschreven, maar het is in het Nederlands vertaald.

Start	5
--------------	----------

U zegt:

“Wij zitten op school om les te krijgen om zo voor een leuk en spannend beroep te kiezen wanneer wij groter zijn. Wat zou jij willen worden als je groter bent? En hoe zou jij willen leven over 20 of 30 jaar? Welke problemen zou jij willen oplossen hier op Aruba of in de wereld?”

Aan de hand van deze vragen houdt u een gesprekje met de leerlingen. U maakt een mindmap op het bord van de problemen die de leerlingen opnoemen. Daarna zegt u:

“Hebben jullie dat ook wel eens, dat je denkt: wat ben ik eigenlijk gewoon. Was mijn vader maar een president en mijn moeder een wereldberoemde zangeres. Dan was ik een bijzonder persoon.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U vervolgt:

“Maar ja het is niet zo. Mijn vader en mijn moeder zijn maar gewone mensen en ik dus ook. Toch zou ik het zo leuk vinden als ik van een president zou **afstammen**. Of van Christoffel Columbus, dat zou ook leuk zijn. Als je van iemand **afstamt** ben je **oorspronkelijk** familie van die persoon. Misschien **stammen** jullie wel **af** van beroemde mensen die vroeger leefden. Zonder dat je het weet! Niet alleen mensen **stammen** ergens van af, dieren ook. Zelfs woorden kunnen ergens van **afstammen**. Wist je bijvoorbeeld dat de naam Klaas **afstamt** van Nicolaas? En wist je dat de achternaam Jansen **afstamt** van Janszoon? Vroeger had iemands achternaam te maken met de voornaam van zijn vader. Dus Mario Janszoon was dus de zoon van Jan.”

U kunt de volgende vragen stellen en een kort gesprekje houden en daarna bespreekt u het Woordweb:

- Ik zou het wel interessant vinden om van een president **af** te **stammen**. Van wie zouden jullie willen **afstammen**?
- Thuis bewaar ik wat voorwerpen van vroeger. Er is bijvoorbeeld een oud horloge bij dat **oorspronkelijk** nog van mijn overgrootvader is geweest. Het is kapot, maar ik bewaar het toch. Zo heb ik iets waardevols van mijn vaders opa. Bewaren jullie thuis ook zulke voorwerpen die **oorspronkelijk** van jullie overgrootouders waren? Vertel er eens over.

U zegt:

“Niet alleen voorwerpen die van onze overgrootouders waren, kunnen we bewaren, zoals een oud horloge, maar ook **gebruiksvoorwerpen**. Dat zijn voorwerpen die vroeger gebruikt werden en die we nu niet meer gebruiken, zoals bijvoorbeeld een strijkijzer van kerosine. **Gebruiksvoorwerpen** zijn voorwerpen die we bijna elke dag gebruiken. Hier heb ik een paar neergezet. We kunnen er goed naar kijken. Iets op een mooie manier neerzetten heet: **uitstallen**. Als je iets **uitstalt**, zet je het mooi neer om het aan andere mensen te laten zien. Kostbare spullen worden vaak **uitgesteld** in een glazen kast. Zo’n uitstalkast heet een **vitrine**. In **de vitrine** bewaren mensen spullen die mooi zijn om naar te kijken en waar ze zuinig op zijn.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, toont u het Woordweb en u vult het aan samen met de leerlingen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Welke gebruiksvoorwerpen gebruik je dagelijks? (tandenborstel, mes en vork, bord, enzovoort)
- Bij jullie thuis staat ook van alles uitgesteld. Wat bijvoorbeeld? (beeldjes, foto’s, enzovoort)
- Je krijgt zomaar een mooie vitrinekast voor op je kamer. Wat zou je daarin uitstellen? En waarom juist dat? (breekbare spulletjes, je eigen verzameling, enzovoort)

U houdt een kort gesprek over de nieuwe woorden. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 15 en 16 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Sommige mensen hebben ook rijke verzamelingen. En weer anderen die na hun dood hun verzameling hebben gegeven aan een museum zodat iedereen naar hun verzameling en collectie kan kijken.”

U neemt de tekst ‘Rijke verzamelingen’ op bladzijde 17 van het Werkboek en u bespreekt het plaatje samen met de leerlingen. Daarna geeft u leesbeurten. U vraagt of de leerlingen alle woorden uit de tekst hebben begrepen. U geeft een korte uitleg over het woord ‘het testament’ (een officieel papier dat iemand heeft opgesteld en waarop staat wie zijn eigendommen krijgt als hij dood is).

U gaat samen met de leerlingen de opdrachten doen. U noteert de antwoorden op het bord en de leerlingen nemen die over in het Werkboek op bladzijde 18. U vraagt hierbij:

“Wat moet je achtereenvolgens doen als je het onderwerp en de deelonderwerpen van een tekst wilt weten?” (Het onderwerp is waar de hele weettekst over gaat. Vaak geeft de titel van een tekst aan wat het onderwerp is, maar dit hoeft niet altijd.)

Dan vraagt u:

“Wie kan er een andere titel voor deze tekst bedenken die ook goed is?” (Fijn, verzamelen!, verzamelaars)

U vervolgt:

“Om het onderwerp vast te kunnen stellen moet je dus niet alleen de titel lezen, maar de hele tekst goed lezen.”

U schrijft het onderwerp op het bord:

Verzamelingen

U zegt:

“De deelonderwerpen vind je door op de alinea’s te letten. In elke alinea wordt één deelonderwerp beschreven. Heel vaak staat het deelonderwerp in de eerste zin van een alinea. Maar dit hoeft niet altijd zo te zijn. Soms wordt het deelonderwerp pas later in de alinea genoemd.”

U gaat dat samen na bij deze tekst (rijke verzamelingen). U schrijft de deelonderwerpen op het bord:

alinea 1: verzamelen

alinea 2: voorbeelden van musea met de naam van de verzamelaar

alinea 3: Museum Jan Anderson

U zegt:

“Als je het onderwerp en de deelonderwerpen van een tekst in een schema opschrijft, heb je een goed geheugensteuntje als je de tekst moet navertellen.”

U schrijft het onderwerp en de deelonderwerpen in het schema op het bord.

U zegt:

“Je kunt het geheugensteuntje nog beter maken door bij elk deelonderwerp nog een paar belangrijke woorden op te schrijven. Welke woorden uit de tekst zou je daarvoor kunnen gebruiken?”

U voltooit het schema op het bord en schrijft achter ‘verzamelen’:

rijke dames: poppenhuis; heren: munten, prenten, schelpen, opgezette dieren; testament, museum, naam verzamelaar.

Achter ‘voorbeelden van musea’ schrijft u:

Jan Vissermuseum: landbouwwerktuigen, Kröller-Müllermuseum: schilderijen

En achter ‘Streekmuseum Jan Anderson’ schrijft u:

speelgoed, munten, postzegels, aardewerk, boerderij met stal

U laat het uitgewerkte schema als voorbeeld op het bord staan. Ten slotte laat u enkele leerlingen de tekst navertellen aan de hand van het schema op bladzijde 18 van het Werkboek. De andere leerlingen controleren of dat goed gebeurt. Daarna bespreekt u opdracht 1.4 op bladzijde 20 van het Werkboek. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 15 en 16 en op bladzijde 20 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 15 en 16 en bladzijde 20 van het Werkboek en u laat een paar andere leerlingen de tekst ‘Verzamelen’ navertellen aan de hand van het schema. De andere leerlingen controleren of dat goed gebeurt.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 2, bladzijde 15 t/m 20

1.1

1 verzamelingen

2 alinea 1: verzamelen

alinea 2: voorbeelden van musea met de naam van de verzamelaar

alinea 3: het museum van Jan Anderson

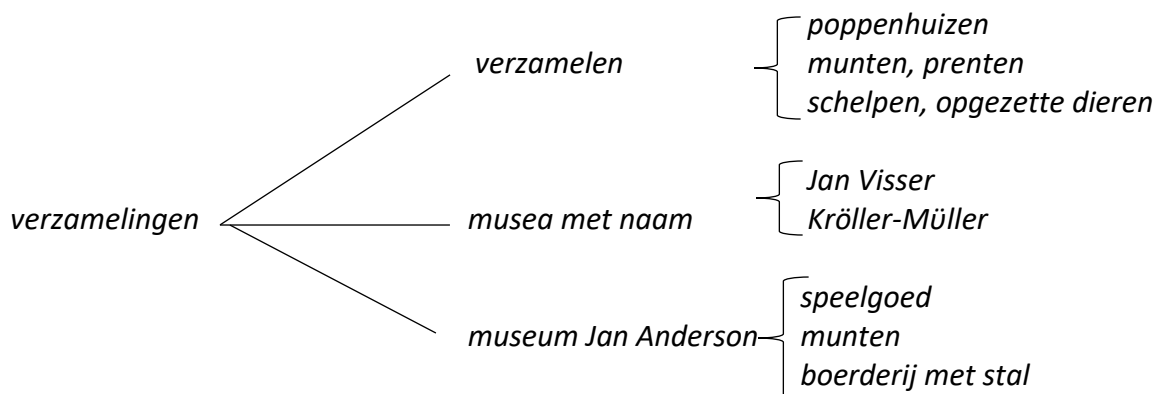
3 Belangrijke woorden kunnen zijn:

alinea 1: rijke dames: poppenhuis; heren: munten, prenten, schelpen, opgezette dieren; testament, museum, naam van de verzamelaar

alinea 2: Jan Vissermuseum: landbouwwerktuigen; mevrouw Kröller-Müller: schilderijen

alinea 3: speelgoed, munten, postzegels, aardewerk, tin, boerderij met stal.

1.2

1.3

1 Verzamelen

2 alinea 1: in musea ... verzamelingen

alinea 2: Ook bij mensen thuis is vaak heel wat te zien.

alinea 3: rommelmarkten

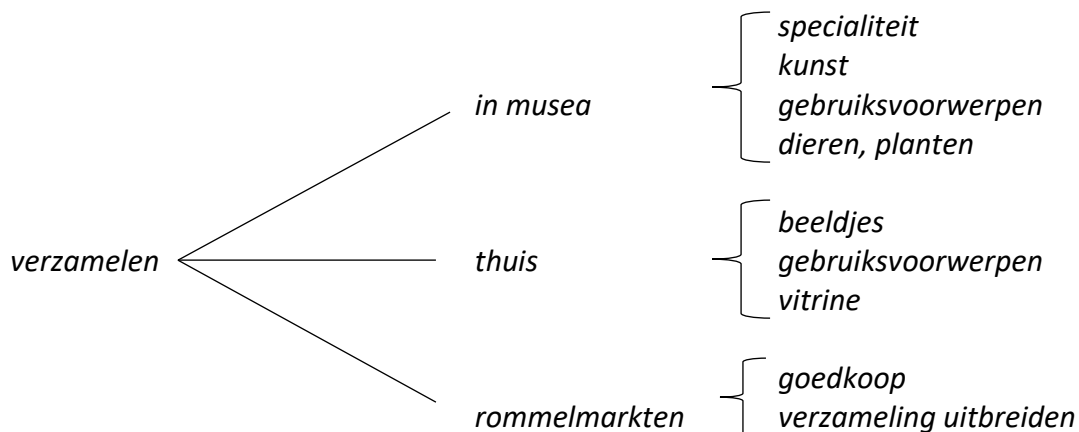
3 Bijvoorbeeld:

alinea 1: specialiteit, kunst, gebruiksvoorwerpen, dieren, planten

alinea 2: beeldjes, gebruiksvoorwerpen, vitrine

alinea 3: goedkoop, verzameling uit te breiden

1.4

1

	nee	ja, in een vitrine	ja, niet in een vitrine
1 spullen voor de rommelmarkt			x
2 je verzameling schelpen		x	
3 dure beeldjes in een museum		x	
4 de pakken rijst en macaroni in de kast	x		
5 je pennen en potloden	x		
5 je verzameling smileys			x

2

Woordspoor 2, Leesbegrip 2;

Woordcluster 2 (gr. 8, Th. 11)

1 band plakken, 2 cake bakken, 3 in de tuin werken/zaaien, 4 tekenen

3

In de woordparachute kunnen de gebruiksvorwerpen uit eerdere oefeningen worden ingevuld. Ook nieuwe ideeën kunnen worden ingevuld. Let op of het gaat om gebruiksvorwerpen.

4

Nathaly: tandenborstel, tandpasta, bekertje

Sandra: bezem, dweil, emmer, borstel

Siegfried: handdoek, washand, badmuts, zeep

Lucio: cd, cd-speler, geluidsboxen, afstandsbediening

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen in te zien dat synoniemen niet altijd precies dezelfde betekenis hebben.
- De leerlingen oefenen synoniemen met een klein verschil in betekenis in de juiste zin te plaatsen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het talent, middelmatig, het doorzettingsvermogen, een suggestie doen, een concreet voorstel doen en een verandering doorvoeren.**

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordcluster 3 en Woordweb 1, Woordcluster 1 (gr. 8, Th. 2)

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 11 en 12
- Werkboek 2, bladzijde 21 t/m 25

Extra oefeningen

- Taalleesboek 1, bladzijde 13

Betekenis van de woorden

het talent:	Als je ergens talent voor hebt, dan kun je daar erg goed in worden. Bijvoorbeeld als je talent hebt voor toneelspelen.
middelmatig:	Middelmatig is niet goed. Maar ook niet slecht. In het Papiamento zeggen we vaak 'mas o menos'.
het doorzettingsvermogen:	Iemand met doorzettingsvermogen houdt zo lang mogelijk vol. Hij heeft de kracht om door te zetten. Bijvoorbeeld iets blijven proberen totdat het lukt.
een suggestie doen:	Als je een suggestie doet, dan breng je een idee naar voren. Je doet een voorstel. Bijvoorbeeld: Niemand in de klas kon een leuk cadeau bedenken. Toen deed Elsie de suggestie om de juf een mooie bos bloemen cadeau te geven.
een concreet voorstel doen:	Een concreet voorstel is een heel duidelijk voorstel. Een concreet voorstel is beslist geen vaag plan. Bijvoorbeeld: Ik heb een concreet voorstel dat wij onze banken in de klas netjes houden.
een verandering doorvoeren:	Als je een verandering doorvoert dan zorg je ervoor dat er iets verandert. Bijvoorbeeld: Het nieuwe hoofd heeft op onze school heel veel veranderingen doorgevoerd. Wij mogen bijvoorbeeld niet meer buiten eten.

Start	5
-------	---

U zegt:

“In deze klas zitten veel kinderen. Sommige kinderen hebben een **talent**. Bijvoorbeeld een **talent** voor zingen of een **talent** voor acteren. Wie kan ons zeggen welk **talent** hij of zij heeft?”

U maakt een woordmap van **de talenten** die de leerlingen noemen. U houdt een kort gesprek over deze **talenten**. Daarna zegt u:

“Ik zag laatst een programma waar jongens en meisjes moesten zingen voor een jury die moest zeggen wat ze ervan vond. Soms kregen ze complimenten, maar meestal niet. Die jongeren dachten dat ze goed waren, maar de jury dacht daar vaak héél anders over. Ik vond dat zielig.”

Kern – Instructie 1	20
---------------------	----

U vervolgt:

“In het programma gebruikten ze vaak het woord **talent**. Ze zeiden dan: “Je hebt geen **talent**.” Of: “Je hebt wel **talent**, maar je moet nog veel oefenen.” Als je ergens **talent** voor hebt, dan kun je daar erg goed in worden. Als je dus veel **talent** hebt voor zingen, kun je een goede zanger of zangeres worden. Je kunt een groot **talent** hebben, maar ook een **middelmatig talent**. **Middelmatig** betekent niet goed, niet slecht maar ergens daar tussenin (*mas o menos*). Kan iemand met een **middelmatig talent**, voor bijvoorbeeld zingen, toch heel goed worden? Dat hangt af van zijn of haar **doorzettingsvermogen**. **Doorzettingsvermogen** betekent de kracht om telkens maar vol te houden. Iemand met **doorzettingsvermogen** zet altijd maar door en geeft niet gauw op. Iemand met een **middelmatig talent**, maar met heel veel **doorzettingsvermogen** kan misschien nog wel beter worden dan iemand met veel **talent**, maar die geen **doorzettingsvermogen** heeft.”

U laat Woordweb 3 zien en u vraagt wat de kinderen op de plaat doen. (turnen) U laat aanwijzen wie er weinig of veel **talent** heeft en wie een **middelmatig talent**. U breidt het Woordweb uit samen met de leerlingen. U moedigt daarbij zoveel mogelijk leerlingen aan iets te vertellen aan de hand van situaties waarin **talent** of **doorzettingsvermogen** een rol kunnen spelen: zoals het zwemdiploma, een moeilijke som oplossen, een puzzel oplossen,

een moeilijke sprong leren op het skateboard, goed tekenen, goed dansen, een muziekinstrument spelen. U kunt daarbij de volgende vragen stellen:

- Ken je iemand met een bepaald **talent**?
- Waar kun je zoal **talent** voor hebben?
- Kunnen jullie een bekende Arubaan noemen met een bepaald **talent**?
- Waarin ben jij **middelmatig**?
- Wie kan een voorbeeld geven van iets moeilijks dat je toch gelukt is dankzij je **doorzettingsvermogen**?

Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 21 en 22 van het Werkboek samen met de leerlingen. U vervolgt:

“Iemand kan ook **talent** hebben voor schilderen van huizen. Dan blijven de huizen mooi met een mooie kleur. In dit klaslokaal vind ik de kleuren een beetje saai. De muren en de vloer vind ik een beetje saai. Heeft iemand van jullie misschien een idee voor een verandering?”

U legt uit:

“Ik heb er zelf wel een paar ideeën over. Laat ik eens een **suggestie doen**. Een **suggestie doen** betekent dat je een idee naar voren brengt; je **doet een voorstel**. Ik **doe de suggestie** om de muren mooi oranje te verven en de vloer zonnig geel te maken. Dat lijkt me ook wel aardig. Een beetje fantaseren over veranderingen is wel leuk, maar het is natuurlijk veel leuker als we **een verandering** ook echt **doorvoeren**. Iets **doorvoeren** betekent ervoor zorgen dat het ook echt gebeurt. Dat het niet bij vage plannen blijft. Maar mijn **suggesties** waren eigenlijk wel een beetje vaag, vinden jullie ook niet? Stel je voor dat ik bij de directeur zou komen met het voorstel: Wij maken de vloer zonnig geel, oh nee toch niet. Doe maar knalgroen. Als je iets echt wilt **doorvoeren** moet je niet zomaar met wat **suggesties** aankomen, maar dan moet je **een concreet voorstel doen**. Een **concreet voorstel** is een heel duidelijk voorstel. En beslist geen vaag plan! Nou jongens, ik **doe** jullie nu **een concreet voorstel** om alle nieuwe woorden nog eens te bespreken met het Woordweb.”

U toont Woordweb 1 (gr. 8, Th. 2) en u bespreekt de nieuwe woorden samen met de leerlingen.

U stelt de volgende vragen:

- “Om ons prettig te voelen tijdens de les helpt het als het klaslokaal gezellig is. Jullie mogen **suggesties doen** om de klas gezelliger te maken. Schrijf jullie **suggesties** maar op. Doe dat in steekwoorden” (De leerlingen kunnen de opdracht in tweetallen uitvoeren.)
- “We schrijven nu **de suggesties** op het bord.” (De **suggesties** komen op het bord)
- “Nu halen we de drie beste **suggesties** eruit. Welke kiezen we?
- Goed. Met die **suggesties** maken we een concreet plan.” (Samen met de leerlingen wordt een plan gemaakt dat uitvoerbaar is.)
- “Zo. En nu gaan we het plan **doorvoeren**.” (Afhankelijk van het plan bespreekt u hoe het zal worden uitgevoerd.)

Daarna herhaalt u de nieuwe woorden en u bespreekt de opdrachten op bladzijde 23 tot en met 25 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2

15

U vervolgt:

“Het nieuwe woord **suggestie** betekent hetzelfde als voorstel. Dus **een suggestie doen** is hetzelfde als *een voorstel doen*. **Suggestie** klinkt veel deftiger. Woorden die dezelfde betekenis hebben noemen we synoniemen. Fiets en rijwiel zijn ook synoniemen van elkaar want ze hebben dezelfde betekenis. Toch zul je merken dat er wel kleine verschillen tussen de synoniemen zijn.”

U zegt:

“We gaan eens naar een paar synoniemen kijken. Neem bijvoorbeeld scheidsrechter en arbiter. Deze woorden betekenen precies hetzelfde maar arbiter klinkt veel deftiger dan scheidsrechter. Je zegt eerder: ‘Mijn vader is scheidsrechter’ dan ‘Mijn vader is arbiter’.

Bij fiets en rijwiel is dat ook zo. Rijwiel klinkt deftig en wordt minder gebruikt dan het gewone woord fiets. Andere woorden zijn even deftig of even gewoon, zoals verzamelen en sparen. Soms kun je ze door elkaar gebruiken, bijvoorbeeld in de zin *Ik verzamel/spaar schelpen*.”

U vervolgt:

“Maar als je elke week geld opzij legt om een paar rolschaatsen of een computerspel te kunnen kopen, dan zeg je: “Ik spaar voor een paar rolschaatsen/een computerspel.” en niet “Ik verzamel voor een paar rolschaatsen/een computerspel.” En er bestaan wel spaarvarkens maar geen verzamelvarkens.”

Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 11 en 12 van Taalleesboek 1 samen met de leerlingen. Bij opdracht 2 kunt u de leerlingen vragen of ze nog weten hoe woorden als *stel*, *verzameling* en *zwerm* heten. (verzamelnamen, eventueel parachutewoorden)

Ook vraagt u wie er nog enkele kan noemen. (kudde, meubilair, troep, enzovoort)

Bij opdracht 4 kunt u het subtiele verschil in betekenis van een aantal synoniemen laten aangeven of zelf verduidelijken:

- een bekende is iemand die je kent; een kennis is iemand met wie je wel eens praat of omgaat; een kennis is nog niet een vriend, maar komt in de buurt.
- een veiling is een plek waar spullen worden verkocht aan degene die er het meest voor wil betalen. Er is meestal een veilingmeester of een veilingklok en er wordt bij opbod verkocht. (U legt dit even uit.)
- tentoonstellen heeft meestal betrekking op iets waardevols dat uitgesteld wordt, zoals schilderijen en oude voorwerpen in een museum; de mensen komen vaak alleen naar een tentoonstelling om iets te bekijken; uitstellen heeft vaak de betekenis van *laten zien wat je te koop hebt*, bijvoorbeeld van groente en fruit voor een groentewinkel, schoenen en kleding op een markt en dergelijke.

Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 11 en 12 van Taalleesboek 1 en de opdrachten op bladzijde 23 tot en met 25 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefeningen

Taalleesboek 1, bladzijde 13

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 11 en 12 van Taalleesboek 1 en de opdrachten op bladzijde 21 tot en met 25 van het Werkboek.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 11 en 12

1

onzin – nonsens
sparen – verzamelen

speciaal – bijzonder
het plaatsje – het plekje

de munt – het geldstuk
plat - vlak

2

1 verzameling

2 stel

3 zwerm

3

1 vedwenen

2 weg

3 vertrokken

4

A

de hobby
een bekende
de veiling
steeds
handig
nauwkeurig
ruilen
mini
tentoonstellen

B

de liefhebberij
een kennis
de verkoping
telkens
gemakkelijk
precies
wisselen
klein
uitstallen

extra oefeningen Taalleesboek 1, bladzijde 13

extra 5

zelfbedachte zinnen met 'sparen' en 'verzamelen'. (Bij de zinnen mogen deze woorden niet verwisseld kunnen worden.)

extra 6

zelfbedachte verhaaltjes met beschadigen en vernielen
Het verschil in betekenis tussen deze woorden moet duidelijk zijn.

extraplus 7

zelfbedachte zinnen met de gegeven woorden

Werkboek 2, bladzijde 21 t/m 25

1.1

antwoorden kunnen verschillen per leerling

1.2

1 doorzettingsvermogen
2 middelmatig

1.3

de antwoorden zijn afhankelijk van de klas.
Let erop of de betekenis van de woorden goed begrepen is

1.4

1 a suggestie, b concreet voorstel, c verandering, d opperen

2 eigen tekst

1.5

1 en 2: persoonlijke antwoorden.

Het is de bedoeling dat de antwoorden serieuze opties zijn om het probleem op te lossen.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **verbouwereerd**, **triumfantelijk**, **apetrots**, **dik tevreden** en **ontevreden**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4 en Woordweb 3, Woordspoor 3

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 26 t/m 29

Vorbereiding

- youtube film: <https://youtu.be/5pc1cimol-Q> "De bizarre bekersgeschiedenis tussen AZ en Ajax"

Betekenis van de woorden:

verbouwereerd:	Verbouwereerd is zo verbaasd zijn dat je er een beetje van in de war raakt.
triumfantelijk:	Triumfantelijk is blij zijn omdat je gewonnen hebt of omdat iets gelukt is.
apetrots:	Apetrots betekent: heel erg trots.
dik tevreden:	Dik tevreden betekent: heel erg tevreden.
ontevreden:	Ontevreden betekent: helemaal niet tevreden.

Start**5**

U vraagt:

"Wie heeft eens een prijs gewonnen bij één of andere wedstrijd? Hoe voelde je je?" (trots, tevreden, blij)

U houdt een kort gesprek over het gevoel die de winnaar had bij zo'n overwinning en ontvangst van de prijs. (trots) Ook hoe het gevoel was wanneer een leerling op tijd en goed zijn of haar huiswerk heeft gemaakt. (dik tevreden) En daar tegenover hoe het gevoel was wanneer iets niet goed is gegaan, bijvoorbeeld toen een taart gebakken werd en het resultaat was niet zo goed. (ontevreden)

Kern – Instructie 1**20**

U vervolgt:

"Bij de overwinning van een wedstrijd en je ontvangt een prijs of een beker voel je je trots of zelfs **apetrots**. **Apetrots** betekent zo trots als een aap. Dat is heel, heel erg trots. Je hebt misschien wel eens een grote aap in de dierentuin gezien, een gorilla. Vooral een mannetjesgorilla kan heel trots rondstappen. (U kunt het even voordoen, borst vooruit, kin omhoog, u 'blaast uzelf een beetje

op'.) Mocht het resultaat van een proefwerk goed zijn en je hebt een heel hoog cijfer verwacht, maar je kreeg toch een goed cijfer, dan voel je je **dik tevreden**. Ook als ik zeg: 'Ik ben **dik tevreden** over julie rekenwerk.' Dat betekent dat ik erg tevreden ben. Het woordje 'dik' betekent hier dus niet dat ik dik ben. Het woordje 'dik' betekent hier erg of veel.

Er zijn nog meer van die woorden, bijvoorbeeld: beresterk. Dat is niet zomaar een beetje sterk. Beresterk betekent zo sterk als een beer. Dat is dus heel erg sterk. Er zijn nog meer woorden die uit twee stukjes bestaan. Bijvoorbeeld **ontevreden**. Het eerste stukje is *on* en het tweede stukje is het woord 'tevreden'. *On* betekent niet. Dus **ontevreden** betekent niet tevreden. Onaardig betekent niet aardig. Ongelijk betekent niet gelijk."

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 3. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U zegt bijvoorbeeld dat u soms **apetrots** bent op het werk van uw leerlingen, meestal **dik tevreden**, maar heel soms ook ontevreden. U kunt de volgende vragen stellen:

- Kijk nu eens naar de drie woorden **apetrots**, **ontevreden** en **dik tevreden**. Welk woord betekent het allerminst tevreden? En welk woord betekent het allermeest tevreden?
- Als je een 9 krijgt voor je spreekbeurt, ben je dan **ontevreden**, **diktevreden** of **apetrots**?

Daarna bespreekt u de opdracht op bladzijde 26 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2

15

U zegt:

"Net als de gorilla die trots rondloopt, kunnen wij ook zo lopen als we iets bereikt hebben of een wedstrijd hebben gewonnen. Een ander woord om zo rond te lopen is **trionfantelijk**. Het kan zijn dat je **trionfantelijk** het huis binnenloopt, omdat je eindelijk voor elkaar hebt gekregen om een fietsband helemaal zelf te plakken. Maar soms kunnen de mensen om je heen niet eens reageren op jouw prestatie. Ze zullen waarschijnlijk niet zo enthousiast zijn, omdat ze dat niet zo bijzonder vinden. Hierop kun je dan **verbouwereerd** reageren. Je kunt dan zeggen: "Is dat niet knap dan? Vinden jullie dat niet bijzonder? Hoe kan dat nou?"

U vervolgt:

“**Triomfantelijk** is heel blij en trots zijn omdat je gewonnen hebt of omdat iets je gelukt is of omdat je gelijk hebt. In **trionfantelijk** zit het woord *triomf* verstopt. Dat betekent overwinning. Als een land het wereldkampioenschap voetbal heeft gewonnen, zie je de voetballers een **trionfantelijke** ereronde maken. Ze vieren hun triomf, hun overwinning.”

U vertoont het filmpje ‘De bizarre bekersgeschiedenis tussen AZ en Ajax’.

Daarna zegt u:

“Als de mensen om je heen nou niet zo erg enthousiast reageren of ‘lauwtjes’ zijn, dan zul je zo verbaasd zijn dat je er van in de war raakt. Je bent dan **verbouwereerd**. Als je onverwacht iets raars hoort over je familie of vrienden, dan kun je **verbouwereerd** zijn. Je schrikt zo dat je even niet meer weet wat je moet zeggen of doen. Je kunt ook heel **verbouwereerd** zijn als je dacht een wedstrijd je te zullen winnen, maar iemand anders toch net even sneller of beter was. Jij bent dan heel **verbouwereerd** en die ander juist heel **trionfantelijk**. **Triomfantelijk** en **verbouwereerd** zijn allebei voorbeelden van gevoelens. Net als blij, verdrietig, boos, enzovoort.”

U toont Woordweb 4. U kunt de Woordkast samen met de leerlingen uitbreiden aan de hand van vragen als:

- Kun je een voorbeeld geven van een situatie waarin jij je **trionfantelijk** voelde?
- Kun je een voorbeeld geven van een situatie waarin je **verbouwereerd** was?
- Wat zou je het liefst zijn: **trionfantelijk** of **verbouwereerd**? Waarom?

U herhaalt de nieuwe woorden opnieuw en u bespreekt de opdrachten op bladzijde 27 tot en met 29 van het Werkboek. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 26 tot en met 29 van het Werkboek.

Antwoorden

Werkboek 2, bladzijde 26 t/m 29

1

1 *ontevreden*

3 *dik tevreden*

2 *apetrots*

4 *ontevreden, dik tevreden, apetrots*

2

1 *verbouwereerd*

4 *eigen tekst*

2 *trionfantelijk*

5 *eigen tekst*

3 *teleurgesteld*

6 *eigen tekst*

3

1 *onhandig*

4 *heel erg sterk*

2 *onbeleefd*

5 *heel erg vlug*

3 *onverstandig*

6 *heel erg groot*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **ooit, nooit, immer, nimmer, de illustratie, het/de omslag** en **de flaptekst**.
- De leerlingen oefenen kenmerken van tekstsoorten aan te geven.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5 en Woordweb 4, Woordspoor 4

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 13 t/m 18
- Werkboek 2, bladzijde 30 t/m 32
- Taalschrift

Voorbereiding

- boeken met illustraties, een harde kft, een paperback en liefst ook één met een losse omslag (flaptekst)

extra oefeningen

- Taalleesboek 1, bladzijde 18 t/m 21

Betekenis van de woorden

de illustratie:	Een illustratie is een plaatje bij een tekst, bijvoorbeeld een tekening of een foto.
het/de omslag:	De omslag is van papier en zit om het boek heen. Een omslag beschermt de kft van het boek.
ooit:	Als iets ooit voorkomt, komt het wel eens voor. Of als iets ooit gebeurt dan zal het weleens gebeuren, maar niet zeker. Bijvoorbeeld ooit zal ik naar de maan gaan.
nooit:	Als iets nooit gebeurt, dan gebeurt het op geen enkel tijdstip. Het gebeurt niet.
immer:	Immer betekent hetzelfde als altijd.
nimmer:	Nimmer betekent hetzelfde als nooit.
de flaptekst:	De flaptekst staat op de flap van de omslag aan de binnenkant en vertelt in een samenvatting iets over de inhoud van het boek.

Start**5**

U zegt:

“Ik heb hier een paar boeken liggen.”

U laat de boeken zien en u vraagt:

“Wanneer jij nu een boek wilt kiezen, wat is het eerste wat je doet met het boek?”

U houdt een kort gesprek over de reacties van de leerlingen. Daarna zegt u:

“Meestal kijk ik eerst of er plaatjes in het boek staan. Een ander woord voor een plaatje bij een tekst is **illustratie**.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U kunt de volgende vragen stellen:

- Vind je het fijn of juist niet fijn als er veel **illustraties** in een boek staan? Waarom?
- We gaan ‘kaftje kijken’. (U zorgt dat alle leerlingen een boek voor zich hebben.) Wat staat er op de kaft of op **de omslag**? Vertel eens wat er allemaal op de kaft staat.
- Op de kaft of op **de omslag** staat een korte inhoud. Dan weet je waar het boek zo’n beetje over gaat. Dan kun je beter kiezen of je het boek wel of niet wilt lezen.

U geeft een paar leerlingen een beurt om de inhoud, van het leesboek dat ze hebben, te lezen en u vraagt aan de desbetreffende leerling of hij/zij dat boek zou willen lezen en waarom.

U vervolgt:

“Een **illustratie** kan een tekening zijn, maar ook een foto of een schilderij. Een **illustratie** zorgt ervoor dat het boek er leuker uitziet, maar het kan ook handig zijn om iets uit te leggen. Op de voorkant staat vaak ook een **illustratie**. De buitenkant van een boek noem je **het omslag** of **de omslag**. Het mag allebei. **De omslag** van een boek is van papier. Kijk maar. (U laat een boek met een **omslag** zien.) **De omslag** beschermt de kaft van het boek. Op de achterkant van **de omslag** staat een stukje tekst over het boek. Deze tekst noemen we **de flaptekst**. Als ik wil weten waarover het boek gaat, kan ik **de flaptekst** lezen. Tegenwoordig hebben de meeste boeken geen **flaptekst** meer.”

U geeft een leerling een beurt om een boek uit te kiezen en te argumenteren waarom hij/zij dat boek heeft gekozen. De leerling leest de inhoud op de achterkant van de kaft. Daarna vertelt de leerling met eigen woorden wat hij/zij gelezen heeft.

Vervolgens legt u nogmaals de nieuwe woorden uit en u toont Woordweb 4 en u vult dit desgewenst aan samen met de leerlingen. U gebruikt de voorbeeldboeken als houvast.

Daarna zegt u:

“In sprookjesboeken lees je vaak bij het begin van een verhaal
“**Ooit** leefde er een prinses die ...”.

U laat een tekst die u eerder achter op het bord hebt geschreven, zien en u leest het voor:

“**Ooit** leefde er een prinses die **nooit** meer wakker zou worden en **immer** zou blijven slapen. **Nimmer** zou ze wakker worden, behalve als ze **ooit** door een prins zou worden gekust.”

U benadrukt en onderstreept de vetgedrukte woorden. U zegt:

“Jullie begrijpen deze tekst misschien al heel goed omdat het van een bekend sprookje is. Weet je ook misschien welk sprookje dat is?” (Doornroosje)

“We gaan nu even kijken naar de onderstreepte woorden. Ze hebben te maken met de tijd. Als je kijkt naar de tekst over de prinses, zie je dat de woorden **nooit** en **nimmer** hetzelfde betekenen. Je kunt dus ook zeggen: ‘**Nooit** zou ze wakker worden’. Het woord **nimmer** is een beetje ouderwets. Je hoort het niet zoveel, maar je ziet het nog wel in geschreven taal zoals in een sprookjesboek. Het klinkt een beetje deftig.”

Ooit betekent op een keer. Dat kan een keer lang of kort geleden zijn, maar het kan ook een keer in de toekomst zijn. Bijvoorbeeld: ‘**Ooit** zal ik een beroemde zanger worden,’ of ‘**Ooit** was Betico Croes beroemd.’

Nooit betekent juist geen enkele keer. De ‘n’ van **nooit** komt van het woord niet. Het was eigenlijk ‘niet-**ooit**’ en dat is afgekort tot **nooit**. Bij **immer** en **nimmer** zie je hetzelfde: **immer** betekent voor altijd en **nimmer** betekent **nooit**.”

U herhaalt de nieuwe woorden en u laat Woordweb 5 zien. U komt terug op het verhaaltje dat op het bord staat. Samen met de leerlingen vervangt u de onderstreepte woorden door synoniemen uit de kast. Bijvoorbeeld: Een keer leefde er een prinses die **nooit** meer wakker zou worden en voor altijd zou

blijven slapen. **Nooit** zou ze wakker worden, behalve als ze een keer door een prins zou worden gekust. De leerlingen mogen het verhaaltje uitbreiden met enkele zinnen waarin clusterwoorden voorkomen. Daarna bespreekt u samen met de leerlingen de opdrachten op bladzijde 30 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U vraagt:

“Vinden jullie het soms moeilijk om te kiezen welk boek je wilt lezen? Waar let je op bij het kiezen van een boek?”

U houdt een kort gesprek over de reacties van de leerlingen. Daarna zegt u:

“In deze les zullen we een manier leren om snel en slim teksten of boeken te vinden voor een werkstuk of een spreekbeurt of om zo-maar te lezen.”

U neemt samen met de leerlingen bladzijde 31 van het Werkboek. Daar staan 2 boeken afgebeeld. U schrijft de titels op het bord:

‘De behekste bibliotheek’ van Bies van Ede

‘Gratis toegang!’ van Mick Manning en Brita Granström

U zegt:

“Je zoekt een boek over gekke en bijzondere verzamelingen. Welk boek zou je kiezen? Waarom?”

U laat de plaatjes van de twee boeken zien op bladzijde 31 van het Werkboek en u laat enkele leerlingen een antwoord geven en toelichten. Dan vraagt u:

“Heb je aan de titel alleen voldoende om het goede boek te vinden? Waar zou je verder nog naar kunnen kijken?” (de flaptekst, naam van de schrijver, illustraties, het omslag)

U laat de leerlingen de flaptekst voor zichzelf lezen. Daarna vraagt u welk boek het meest geschikt is. (Gratis toegang!)

U schrijft de volgende titels op het bord:

‘Bladeren herkennen, drogen en verzamelen’

‘Sporen in het moeras’

U zegt:

“Je zoekt een boek om gezellig in bed nog wat te lezen. Welk boek zou je kiezen?”

U laat de twee boeken zien op bladzijde 32 van het Werkboek en laat de leerlingen de titel lezen en vertellen wie de schrijver is en ze lezen de flaptekst.

U laat de leerlingen reageren.

Dan zegt u:

“Bij het kiezen van een boek let je eerst op de titel, vervolgens kijk je wie het geschreven heeft en dan lees je de flaptekst. Daarna bekijk je de illustraties en de inhoud.”

U schrijft de volgende steekwoorden op het bord:

titel – schrijver – flaptekst – illustraties – inhoud

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 15 tot en met 18 van Taalleesboek en samen met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 15 tot en met 18 van Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 30 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

extra oefeningen

Taalleesboek 1, bladzijde 18 t/m 21

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 15 tot en met 18 van het Taalleesboek en de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 30 van het Werkboek samen met de leerlingen.

<p>Omdat er in deze les veel leesteksten voorkomen, kunt u er ook een groepsopdracht van maken. U maakt groepjes van twee of drie leerlingen en u geeft hen instructies dat zij om de beurt een tekst zachtjes voorlezen en dan de antwoorden gezamenlijk bedenken.</p>

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 13 t/m 18

1.1

- 1 tekst A is een gedicht
- 2 tekst B is een weettekst
- 3 tekst C is een verhaal

1.2

- 1 Er gebeurt iets in deze tekst. A, C
- 2 De tekst is op rijm geschreven. A
- 3 Er staan feiten in die gecontroleerd kunnen worden. B
- 4 De tekst is verdeeld in coupletten. A
- 5 Er staat in de tekst waar het zich afspeelt. C
- 6 Je kunt iets van de tekst leren. B
- 7 Het kan echt gebeurd zijn. A, C
- 8 Er komt een hoofdpersoon in voor. C
- 9 Er is veel wit rond de tekst. A

1.3

Verschillen:

- een verhaal is niet op rijm geschreven
- een verhaal is niet verdeeld in couplettes
- rondom een verhaal is niet veel wit
- in een gedicht staat niet altijd waar het gebeurt
- in een verhaal komt een hoofdpersoon voor

2.1

'De ruiter zonder hoofd' van Maggie Pearson. omdat het een verzamelbundel is

2.2

- 1 *'Gratis toegang!' Is een informatief boek*
- 2 *'De ruiter zonder hoofd' is een verhalenbundel*
- 3 *'Opzij van het carnaval' is een gedichtenbundel*

extra oefeningen Taalleesboek 1, bladzijde 18 t/m 21

extra 3.1

- 1 *tekst A is een weettekst*
- 2 *tekst B is een meningstekst*
- 3 *tekst C is een verhaal*

extra 3.2

In een weettekst staan alleen feiten. In een meningstekst worden meningen en argumenten gegeven.

extra 4

In een doetekst staat wat je moet doen om iets te maken. Er staat ook in wat je daarvoor nodig hebt. In een verhaal gebeurt iets. Er komen personen in voor die iets beleven.

extra 5

- 1 *'Geesten, geraamten en ander gespuis' van Paul van Loon*
- 2 *Grimm*
- 3 *'Passie voor verzamelen' van Caroline Clifton-Mogg*

extraplus 6

eigen flaptekst

Werkboek 2, bladzijde 30

1.1

1 <i>illustratie</i>	4 <i>schrijver</i>
2 <i>omslag</i>	5 <i>titel</i>
3 <i>flaptekst</i>	

1.2

antwoorden kunnen verschillen per leerling

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen werkwoordsvormen herleiden tot het hele werkwoord.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden (waaronder de persoonsvorm) die eindigen op *t* of *d*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 33 t/m 37
- Taalschrift
- Persoonsvorm-kaart (achter in de Spellinghulp)

Opmerking bij doel 2:

In klas 5 en hebben de leerlingen de persoonsvorm in enkelvoudige zinnen leren aanwijzen. Ze weten dat een gehoorde /t/ aan het einde van een persoonsvorm niet moet worden verlengd en dat die meestal ook als een *t* geschreven wordt. Ze kennen drie uitzonderingen: *had*, *deed* en *stond*.

In klas 6 wordt dit herhaald en uitgebreid tot 'Als je aan het einde van een persoonsvorm een *t* klank hoort, dan schrijf je een *t*, behalve bij *had*, *deed* en *stond*, en bij *den*-werkwoorden.' Bij deze uitbreiding wordt de Persoonsvormkaart klas 6 gebruikt.

Deze kaart bestaat uit twee delen. In het bovenste deel staat een herhaling van de Persoonsvormkaart klas 5 met een kleine uitbreiding. Aan de drie uitzonderingen *had*, *deed* en *stond* is de categorie *den*-werkwoorden toegevoegd.

Het onderste deel gaat over *ten*- en *den*-werkwoorden in de verleden tijd. Soms is hier sprake van klankverandering en als dat niet zo is, dan worden de verledentijdsvormen met *tt* of *dd* geschreven. Hier wordt verderop dit jaar ruim aandacht aan besteed.

In klas 6 leren de leerlingen ook dat persoonsvormen van *den*-woorden die op een /t/-klank eindigen met *d* of *dt* geschreven worden. Dit betreft dus zinnen als 'Ik vind dit niet spannend', 'Zij bindt de hond vast' of 'Hij werd boos'.

Start	5
--------------	----------

Stap 1

U schrijft op het bord:

lopen loop loopt liep liepen gelopen

U vraagt wat deze woorden met elkaar te maken hebben. (Het zijn allemaal vormen van hetzelfde werkwoord, in dit geval *lopen*.) U zegt dat die verschillende vormen nodig zijn in verschillende zinnen. U bedenkt samen bij ieder woord een zin en schrijft deze op het bord.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

Stap 2

U zegt:

“We zeggen dat het allemaal vormen zijn van *lopen* en niet vormen van *loop* of *gelopen*. Dit doen we omdat *lopen* het ‘hele werkwoord’ is. Dit is de vorm die je opzoekt in een woordenboek.”

De leerlingen nemen bladzijde 33 van het Werkboek voor zich. Op deze bladzijde van het *Van Dale Juniorwoordenboek Nederlands* zoeken de leerlingen enkele hele werkwoorden op (bijvoorbeeld *knikken, knippen, knipperen, knoeien, knokken, knorren*).

U vraagt welke informatie het woordenboek nog meer geeft, naast het hele werkwoord. (andere werkwoordsvormen zoals de verleden tijd enkelvoud en het voltooid deelwoord en de betekenis)

Stap 3

U zegt:

“Om het hele werkwoord te kunnen opzoeken, moet je weten welke vorm dat is.”

U schrijft op het bord:

gilde blafte gespeeld zocht

U vraagt:

“Wat is bij elk van die vormen het hele werkwoord? Maak altijd dit zinnetje: ‘Ik kan ...’ en wat op de puntjes kan staan is het hele werkwoord.”

U laat dit doen met de vormen op het bord. (Ik kan: gillen, blaffen, spelen, zoeken.)

U doet hetzelfde met de volgende vormen:

vond schreef gebleven werd

Er is maar één werkwoord waarbij je dit zinnetje niet kunt maken.....het werkwoord *kunnen*.

Kern – Instructie 2

15

Stap 1

U vraagt:

“Wie weet nog hoe je de persoonsvorm in een zin kunt vinden?”
(Als je de tijd verandert, verandert de persoonsvorm.)

U schrijft vervolgens de volgende zin op het bord:

Heb je Yasmin zien zwemmen?

U vraagt naar de persoonsvorm. (*Heb* wordt *had* als je de tijd verandert.)

Stap 2

Nu vraagt u:

“Hoe schrijf je een persoonsvorm als je een /t/ aan het einde hoort?” (Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je een *t*, behalve bij)

Vervolgens schrijft u de spellingsregel op het bord. :

Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/-klank hoort, dan schrijf je een *t*, behalve bij *had*, *deed* en *stond*.

U wijst er nog eens op dat persoonsvormen als *word* en *wordt* later uitgelegd worden. U laat de leerlingen de uitzonderingen *had*, *deed* en *stond* overnemen in hun Taalschrift.

U zegt:

“Er zijn nog meer uitzonderingen, zoals je op het bovenste deel van de Persoonsvorm-kaart ziet. Die komen later aan de beurt.”

Stap 3

U hangt de Persoonsvorm-kaart op.

Voor zover nodig legt u het bovenste deel van de kaart nog eens uit: Als je aan het einde van een woord een /t/-klank hoort, dan moet je, als het een persoonsvorm is, niet verlengen, behalve bij *had*, *deed* en *stond* en bij *den-*

werkwoorden. (Deze worden later aangeleerd.) Als het geen persoonsvorm is, dan moet je juist wel verlengen.

U dicteert:

1 Hij heeft betaald.

Als de leerlingen het zinnetje opgeschreven hebben, schrijft u het op het bord en laat u de leerlingen de spelling van *heeft* en *betaald* uitleggen. Tot slot dicteert u de volgende zinnen. Na elke zin bespreekt u de werkwoordsvormen en volgt eventuele correctie op het bord.

2 Heb je Floor gevraagd?

3 Ja, maar ze gaf geen antwoord.

4 Heeft ze je niets verteld?

5 Dat had ik wel verwacht.

De leerlingen maken opdracht 1 en 2 in het Werkboek. Opdracht 3 tot en met 6 zijn extra opdrachten.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

De leerlingen nemen bladzijde 7 van de Spellinghulp voor zich. In tweetallen spelen ze het spel galgje met woorden uit de categorie au/ou.

U vraagt:

“Wat heb je in deze les geleerd?” (dat het hele werkwoord de vorm is die in het woordenboek staat en dat je die vorm kunt vinden met het zinnetje ‘Ik kan ...’)

U laat meerdere leerlingen de spellingsregel van deze les nog een keer verwoorden. (Als je aan het einde van een woord een /t/-klank hoort, dan moet je, als het een persoonsvorm is, niet verlengen, behalve bij *had*, *deed* en *stond* en bij *den*-werkwoorden.)

Antwoorden

Werkboek 2, blz 33 t/m 37

1

1 heeft gesneeuwd

4 heeft gerold

7 is

2 wil maken

5 hoort roepen

8 komt aanrennen

3 is begonnen

6 help

2*1 zegt**2 wandelt**3 legt**4 begrijpt**5 heeft opgelet**6 doet**7 bedenkt**8 snapt***3***1 Vandaag is Yasmin niet op school.**2 Ze is ziek.**3 Ze heeft hoge koorts.**4 Op maandag belt haar vader de dokter.**5 Die komt dezelfde dag nog.**6 Hij schrijft een recept voor een drankje.***4***1 gebeld**2 onderzocht**3 geklopt**4 gehaald**5 doorgeslikt**6 gedroomd**7 gewurgd**8 gebeurd***5***1 bezocht – bezoeken**2 zat – zitten**3 was – zijn**4 mocht – mogen**5 hebben – hebben**6 ging – gaan***6***kabeljauw, paus, vertrouwen, juffrouw, pauzeren, inhoud, applaus, grauwe, bouwwerk, eenvoudig*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het kristal, doorschijnend, weerkaatsen, bewerken, slijpen, polijsten, de edelsteen en de halfedelsteen.**

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordcluster 6 en Woordweb 5, Woordspoor 5

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 38
- Taalschrift

Vorbereiding

- youtube filmpje: <https://youtu.be/GUzblemJ00> "ECHTE EDELSTENEN met HAMER opgraven | Opgraafset SES Creative voor kinderen | Op jacht naar Stenen"
- youtube filmpje: <https://youtu.be/F2NXLojHNbY> "Edelstenen filmpje"
- eventueel een boek of op Google foto's van edelstenen
- een kristallen drinkglas en (indien mogelijk) een geslepen kristallen (Swarovski) beeldje.
- een gewoon drinkglas van (goedkoop) glas

Betekenis van de woorden

bewerken:	Als je iets bewerkt, verander je het. Bijvoorbeeld om het mooier te maken. Bijvoorbeeld als je een kristalsteen vindt kun je dat bewerken zodat het mooi glanst.
slijpen:	Een diamant slijpen betekent: de diamant glad maken. Een mes slijpen betekent: het mes scherp maken. Een potlood slijpen betekent: het potlood een punt geven.
polijsten:	Iets polijsten betekent: het glad maken en laten glanzen door het te schuren met heel fijn schuurpapier.
de edelsteen:	Edelstenen zijn heel mooie, kostbare stenen. Ze zitten soms in sieraden.
de halfedelsteen:	Een kostbare steen, maar minder hard (en daarom ook minder kostbaar) dan edelsteen.
het kristal:	Kristal is een kostbaar soort steen dat meer glanst dan gewoon glas.
doorschijnend:	Als iets doorschijnend is, kun je erdoorheen kijken.
weerkaatsen:	Als een steen of glas geslepen is, weerkaatst het licht. Je ziet de steen of het glas dan glinsteren.

Start	5
--------------	----------

U toont de twee filmpjes over **edelstenen**. Daarna vraagt u:

“Wie van jullie verzamelt stenen of misschien **edelstenen**?”

U houdt een kort gesprek over de reacties van de leerlingen. Mocht er niemand stenen verzamelen dan vervolgt u met:

“Dit is mijn stenenverzameling. Mooi hè? Ik poets ze regelmatig even op, zodat ze mooi blijven glimmen.”

U laat de meegebrachte stenen zien en laat de leerlingen verschillen benoemen. (glad, glanzend, doorzichtig, kleurverschil)

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U vervolgt:

“Jullie hebben net verschillende stenen gezien en gevoeld. De ene steen was ruw, een andere bewerkt. Als een steen ruw is, is er niks mee gedaan. De steen is zo in de natuur gevonden. Een bewerkte steen is mooier en gladder gemaakt. **Bewerken** van een steen kun je doen door te **slijpen** en door te **polijsten**. Een ruwe steen ga je eerst **slijpen**, daarmee maak je de vorm naar je zin en maak je de steen glad. Met **polijsten** maak je een steen nóg gladder. **Polijsten** lijkt veel op schuren, met heel fijn schuurpapier. **Edelstenen** zijn mooie geschikte stenen om te **bewerken**. Een **edelsteen** is een kostbare steen, zoals diamant.”

U houdt nog een kort gesprek over **edelstenen**. Daarna laat u de Woordweb zien en u stelt de volgende vragen:

- “Wie heeft er zelf eens een steen **bewerkt**? (waar, wat voor steen? hoe?)
- Kennen jullie mensen die wel eens **edelstenen** dragen? Weet je wat voor **edelstenen**? En hoe dragen ze die? (armbanden, kettingen, ringen, enzovoort)
- Zijn er nog meer dingen die je zou kunnen **bewerken, slijpen** of **polijsten**?” (**bewerken**: hout, metaal, enzovoort, **slijpen**: scharen, messen, **polijsten**: metaal)

U voert aan de hand van de vragen een gesprek met de leerlingen over de nieuwe woorden en eventuele eigen ervaringen met het **bewerken** van stenen.

U breidt de Woordparachute uit samen met de leerlingen. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 38 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2

20

U pakt het **kristallen** glas en u poetst het flink op met een doek en u houdt hem dan tegen het licht. U zegt:

“Kijk toch! Hoe mooi glinstert het. Net als **edelstenen** is **kristal** ook kostbaar. Dit glas is van **kristal**. **Kristal** is een kostbare steen die veel meer glanst dan gewoon glas. Het is **doorschijnend** net als bij andere soort glazen. **Doorschijnend** betekent dat je erdoorheen kunt kijken. Het licht kan erdoor schijnen. **Kristal** kun je heel glad **slijpen**, zodat het glinstert. Het licht van de zon of van een lamp **weerkaatst** dan. Het licht van de zon of van een lamp komt naar je terug.”

U houdt een kort gesprek over de nieuwe woorden. Daarna vertelt u:

“Laatst kreeg ik bezoek en ik wilde mijn mooiste **kristallen** drinkglazen op tafel zetten. Ik haalde ze uit de kast en schrok, want de glazen waren helemaal dof. Ik moest ze snel oppoetsen voordat het bezoek kwam. Toen ik ze met een schone theedoek gepoetst had, waren de glazen weer mooi **doorschijnend**.”

U toont Woordweb 5 aan en u breidt het samen met de leerlingen uit. U kunt de volgende vragen stellen:

- Als we kijken naar wat ik meegebracht heb van glas en dat van **kristal**, zien we verschil. Welk verschil zien we? (Het voorwerp van kristal glimt veel mooier, **het weerkaatst** het licht.)
- Van **kristal** worden ook sieraden gemaakt, van glas ook wel. Wat zou jij liever willen hebben of weggeven, een **kristallen** sieraad of een glazen sieraad? Waarom?
- De ramen in de klas zijn van glas gemaakt en niet van **kristal**. Waarom zou dat zijn? (**Kristal** is veel te duur om ramen van te maken.)

Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. Daarna houdt u nog een kort gesprek over de nieuwe woorden waarbij u de nieuwe woorden herhaalt. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 38 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting**5**

Tot slot bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 38 van het Werkboek samen met de leerlingen.

Antwoorden

Werkboek 2, bladzijde 38

1

1 kristal

2 kaatsen

3 doorschijnend

2

1	<i>h</i>	<i>a</i>	<i>l</i>	<i>f</i>	<i>e</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>l</i>	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>n</i>
2	<i>b</i>	<i>e</i>	<i>w</i>	<i>e</i>	<i>r</i>	<i>k</i>	<i>e</i>	<i>n</i>					
3	<i>p</i>	<i>o</i>	<i>l</i>	<i>ij</i>	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>e</i>	<i>n</i>					
4	<i>e</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>l</i>	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>n</i>				
5	<i>s</i>	<i>c</i>	<i>h</i>	<i>u</i>	<i>r</i>	<i>e</i>	<i>n</i>						

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het toepassen van een strategie bij het kiezen van verschillende soorten boeken.
- De leerlingen oefenen kenmerken van tekstsoorten aan te geven.
- De leerlingen oefenen tekstsoorten te onderscheiden op grond van hun kenmerken met behulp van Leeswijzer 3.
- De leerlingen oefenen de betekenis van moeilijke woorden te vinden door het toepassen van de bekende opzoekregels: ik lees vooruit, ik lees terug, ik splits het lange woord.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 26 t/m 29 en bladzijde 32 t/m 34
- Taalschrift

Vorbereiding

- afdekblaadjes

Extra oefeningen

- Taalleesboek 1, bladzijde 29 t/m 31

Start**5**

U schrijft op het bord:

titel – schrijver – (flaptekst)/inhoud – illustraties

U vertelt dat er in deze les opdrachten staan waarbij de titel, schrijver, flaptekst, illustraties en inhoud een rol spelen. U zegt:

“In les 9 hadden we geleerd hoe we een boek moeten kiezen. Wie weet het ook al weer?” (Je let eerst op de titel, vervolgens kijk je wie het geschreven heeft en dan lees je de inhoud op de achterkant van de kaft. Daarna bekijk je de illustraties)
 “In deze les gaan we opdrachten maken waardoor je beter leert om een geschikt boek te kiezen. Ook zullen we kenmerken van tekstsoorten moeten aangeven.”

Kern – Instructie 1**20**

Daarna behandelt u samen met de leerlingen de opdrachten op bladzijde 26 van het Taalleesboek . U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen. Dan leest u de flapteksten op bladzijde 27 en 28 van Taalleesboek samen met de leerlingen.

En u behandelt opdracht 1.3 op bladzijde 27 van Taalleesboek samen met de leerlingen.

Vervolgens schrijft u op het bord:

verhaal – gedicht – weettekst – doetekst – meningstekst – brief(je) – reclametekst

U vraagt wie de verschillen kan aangeven tussen een verhaal en een gedicht. U laat enkele leerlingen antwoord geven en schrijft de antwoorden op het bord:

verhaal: er gebeurt iets, er is een hoofdpersoon, er staat meestal in waar en wanneer het gebeurt.

gedicht: vaak rijm, veel wit, vaak ingedeeld in coupletten (alineá's)

Vervolgens vraagt u:

“Wat zijn de verschillen tussen een weettekst en een meningstekst?”

U schrijft de antwoorden op het bord:

weettekst: feiten

meningstekst: feiten, meningen en argumenten

U zegt:

“Het grote verschil tussen een weettekst en een meningstekst is dus dat in een meningstekst één of meerdere keren de mening van de schrijver te lezen is. Ik lees jullie dadelijk twee teksten voor. Jullie moeten aangeven of het een weettekst is of een meningstekst.”

U leest de volgende tekst voor:

Clubs van stenenverzamelaars

Stenen zoeken en verzamelen is een leuke hobby. Er zijn zelfs clubs voor mensen die stenen verzamelen. Zulke clubs doen veel voor hun leden. Een tentoonstelling houden bijvoorbeeld. Maar ook regelen ze wel eens een cursus. De leden van de club krijgen dan les van iemand die heel veel van stenen weet. Soms bezoekt de club ook een museum, maar het leukst is een uitstapje naar een plek waar je stenen kunt vinden. Veel clubs hebben ook een eigen slijplokaal met machines om te zagen, te **slijpen** en te **polijsten**. De leden kunnen daar dus hun ruwe

(edel)stenen bewerken. Dat is heel fijn want die machines zijn vaak te duur om zelf te kopen.

Na het voorlezen vraagt u:

“Is dit een weettekst of een meningstekst?” (Het is een meningstekst.)

“De schrijver laat drie keer zijn mening horen en de derde keer staat er ook nog een argument bij: stenen verzamelen is een leuke hobby (mening); maar het leukst is een uitstapje naar een plek waar je stenen kunt vinden (mening); dat is heel fijn, want die machines zijn vaak te duur om zelf te kopen (mening met argument).”

U komt terug op het woord ‘de cursus’ (een serie lessen over een bepaald onderwerp).

Dan leest u de tweede tekst voor:

Steen

Steen is een harde vaste stof. Vaak bestaat deze stof uit heel kleine op elkaar geperste deeltjes. Die noemen we mineralen.

Er zijn veel mensen die stenen verzamelen. De echte verzamelaar zoekt bijzondere stenen. Hij weet ook heel goed waar je die kunt vinden en waar je op moet letten. Maar iedereen kan geluk hebben en zo maar een edelsteen vinden. Zo’n steen glanst en is hard. Dat wil zeggen: hij slijt en beschadigt haast niet.

Als je wilt kun je een edelsteen ook **slijpen** en oppoetsen.

Hierdoor gaat hij er nog mooier uitzien.

U vraagt of dit een meningstekst is of een weettekst en laat u de leerlingen aangeven waarom. (Het is een weettekst, want er staan alleen feiten in.)

U schrijft nog het woord **mineralen** op het bord (heel kleine samengestelde deeltjes die in de grond voorkomen). Daarna behandelt u opdracht 2 op bladzijde 28 en 29 van Taalleesboek samen met de leerlingen.

U herhaalt nog even de manier om een goed boek te kunnen kiezen en de manier waarop de verschillende soorten teksten herkenbaar zijn.

extra oefeningen

Taalleesboek 1, bladzijde 29 tot en met 31

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“Als we een boek kiezen met een spannend verhaal, dan zijn er ook moeilijke woorden in die we niet meteen begrijpen. We gaan samen een verhaal met veel moeilijke woorden lezen en proberen erachter te komen wat de betekenis van die woorden is. We doen de helft klassikaal en de rest doen jullie in tweetallen.”

U leest het verhaal ‘Mohammed’ op bladzijde 32 tot en met 34 van Taalleesboek 1 voor. Eerst leest u het zonder onderbrekingen voor. Hierna houdt u een gesprek over het verhaal. U kunt de volgende vragen stellen:

- Over wie gaat het verhaal vooral?
- Wat is er met Mohammed gebeurd?
- Wat is de hobby van Mohammed?

U merkt op dat er nogal wat moeilijke woorden in het verhaal gebruikt zijn. Vervolgens vraagt u aan de leerlingen wie de regels nog kent om de betekenis van sommige moeilijke woorden in de tekst te kunnen vinden.

U schrijft de regels op het bord:

- **Ik lees vooruit.**
- **Ik lees terug.**
- **Ik splits het lange woord.**

Nu leest u nog eens een deel van de tekst voor en de leerlingen lezen mee. U laat met een andere stem horen wat u doet om de betekenis van de moeilijke woorden in de tekst te achterhalen. Niet voor alle leerlingen zijn de woorden moeilijk. Daarom is het alleen nodig dat de leerlingen bovengenoemde technieken toepassen als ze een woord niet kennen.

U kunt onderstaande woorden bijvoorbeeld als volgt aan de orde stellen:

- de vlag van Somalië

U vraagt:

“Hoe zou die eruit zien? Als ik verder lees staat er niets meer over de vlag. Laat ik even een stukje terug lezen. Daar staat iets over een blauw vierkantje met in het midden een klein wit sterretje. Dus zal de vlag er wel zo uitzien.”

- het grondpersoneel

U vraagt:

“Wat zou dat zijn, grondpersoneel? ... Als ik verder lees, dan staat er wel dat het op het vliegveld is en als ik teruglees, dan weet ik ook dat zijn vader geen piloot is. Laat ik eens naar het woord zelf kijken. ‘Grond’ en ‘personeel’. ‘Grond’ is gewoon op de aarde en niet in de lucht. ‘Personeel’ dat zijn mensen die ergens werken. Dan moet de vader van Mohammed ergens op de grond van het vliegveld werken.”

- de hangar

U zegt:

“Dit woord komt me ook bekend voor. Als ik verder lees, wordt de betekenis niet duidelijk. Als ik teruglees, staat er een hoge loods vol vliegtuigen. Dan moet het een soort garage voor vliegtuigen zijn.”

- de balie

U zegt:

“Als ik verder lees, staat er dat het een soort toonbank is waar mensen zich melden. Ja, zo’n toonbank heb ik wel eens gezien in een winkel of bij de bibliotheek.”

- inchecken

U zegt:

“Er staat: inchecken heet dat. Dan moet ik vast teruglezen ... Ja, dat klopt, want er staat dat passagiers zich moeten melden bij de balie of toonbank. Dus dat is inchecken. Je melden voordat je gaat vliegen.”

- straaljager

U vraagt:

“Wat voor vliegtuig zou dat zijn? Ik lees eerst maar eens verder of daar iets meer staat. Ja, het vliegtuig heeft straalmotoren onder de vleugels. Ik geloof dat ik het wel weet, want nog iets verder staat dat het vliegtuig ook heel snel kan vliegen. Het zijn natuurlijk snelle vliegtuigen zoals bij de luchtmacht, die zoveel lawaai maken.”

- propellertoestel

U zegt:

“Hier hoef ik niet zo lang over na te denken, want ik splits dit woord. Een toestel kan heel veel zijn, maar in dit verhaal wordt natuurlijk een vliegtuig bedoeld. Een vliegtuig met een propeller en ze vliegen langzaam. Nog een klein stukje verder lezen, want daar staat dat een propeller hetzelfde is als een schroef. Het zal wel wat lijken op de schroef van een schip.”

De rest van de tekst laat u in tweetallen verder verwerken, te beginnen met ‘de propeller’. U helpt de leerlingen die nog hulp nodig hebben op weg door hen bij de volgende twee woorden eerst te laten vertellen hoe ze achter de betekenis komen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot herhaalt u de betekenissen van de woorden samen met de leerlingen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 26 t/m 29

1.1

eigen antwoord (“Detectivebureau De Helpende Hand” ligt het meest voor de hand)

1.2

eigen antwoord

1.3

Het goede antwoord bij opdracht 1.1 was: Detectivebureau De Helpende Hand.

Het goede antwoord bij opdracht 1.2 was: a een boek over een oud schip met een houten draak op de boeg.

2

1 een weettekst.

De schrijver geeft informatie, je kunt er iets van leren.

2 kristallen verzamelen

3 eigen mening met agrument

Extra oefeningen Taalleesboek 1, bladzijde 29 t/m 31

extra 3

1 een gedicht. In dit gedicht staat de tekst op rijm en er staat veel wit om de tekst.

2 in dit gedicht

- *wordt geen verhaal verteld (toelichting: er is geen duidelijk tijdsverloop, er gebeurt niets, de ik-figuur deelt iets mee. Het verschil met verhalende gedichten is echter klein, zodat de keuze ‘wel verhaal’ te begrijpen is.);*
- *er staat niet in wanneer het zich afspeelt;*
- *er wordt niet verteld waar het zich afspeelt.*

3 niet-verhalende gedicht

4 eigen mening met argument

extra 4.1

eigen mening en argument

extra 4.2
eigen antwoorden

extraplus 5
eigen mening

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen met één of meer werkwoorden, met of zonder 'te' voor de infinitief en met of zonder een bijwoordelijke bepaling.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordcluster 6 en Woordweb 5, Woordspoor 5

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 35 en 36
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 37

Start**5**

U vraagt:

“Wie weet ook al weer hoe je het onderwerp in een zin kunt vinden?” (Het is meestal een zelfstandig naamwoord en je kunt een lidwoord ervoor zetten, ook kun je de vraag stellen ‘wie of wat ...?’ Bijvoorbeeld: Wie gaat naar huis? De jongen gaat naar huis. ‘De jongen’ is dan het onderwerp.)

“En hoe vind je de persoonsvorm?” (Als je de zin vragend maakt vind je de persoonsvorm die ook een werkwoord is. Bijvoorbeeld: Loopt de jongen naar huis? ‘Loopt’ is dan de persoonsvorm.) ‘De persoonsvorm is ook deel van het gezegde. Bijvoorbeeld: De jongen loopt hard naar huis.’ ‘Loopt hard’ is dan het gezegde.”

U zegt:

“Het gaat in deze les over het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in een zin. We gaan het herhalen en wat moeilijker maken. Ook zinnen met en zonder een lijdend voorwerp.”

Kern – Instructie**35**

U leest de tekst op bladzijde 35 van Taalleesboek 1 voor. Daarna geeft u leesbeurten. Vervolgens vraagt u of de leerlingen moeilijke woorden in de tekst zijn tegengekomen, woorden waarvan zij de betekenis niet weten. U licht deze woorden toe.

Als het woord ‘duf’ niet wordt genoemd, vraagt u naar de betekenis ervan. (saai). U geeft een paar voorbeelden met ‘duf(fe)’: ‘duf’ betekent in deze tekst ‘saai’; een *duffe* kelder is een kelder met een schimmelachtige vochtige geur.

Een *duffe* grot is een grot die ook een bepaalde vochtige geur heeft wanneer het geregend heeft.

U behandelt de opdrachten op bladzijde 35 en 36 van Taalleesboek 1 samen met de leerlingen. U herinnert de leerlingen eraan dat de tegenwoordige tijd = nu en de verleden tijd = vroeger.

U zegt:

“Als de zin in de andere tijd wordt gezet, verandert er steeds één woord. Hoe heet dit woord?” (de persoonsvorm)

De leerlingen maken opdracht 1.1 op bladzijde 35 van Taalleesboek 1.

Opdracht 1.2 behandelt u mondeling met de leerlingen. Hierna schrijft u op het bord:

Tes gaat helpen.

Vervolgens stelt u de vragen:

- “Wie doet er wat in deze zin?” (Tes)
- “Hoe noemen we dit stukje van de zin?” (het onderwerp)
- “Wat doet Tes?” (gaat helpen)
- “Hoe heet dit stuk van de zin?” (het gezegde)
- “Wat is de persoonsvorm in deze zin? Wat moet je doen om de persoonsvorm te vinden?” (De persoonsvorm is ‘gaat’. Je vindt de persoonsvorm door de zin in de andere tijd te zetten.)

Vervolgens laat u de leerlingen bedenken wat het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in de volgende zinnen zijn. U schrijft op het bord:

- 1 Tim wil werken.**
- 2 Hij zit te werken.**
- 3 Lacht zijn zus?**

U noteert de antwoorden als volgt op het bord:

onderwerp	gezegde	persoonsvorm
1 Tim	wil werken	wil
2 Hij	zit te werken	zit
3 zijn zus	lacht	lacht

U zegt:

“Bij zin 2 is het gezegde: zit te werken. In het gezegde staan altijd alle werkwoorden uit een zin.

Is ‘te’ wel een werkwoord?” (nee)

“Maar ‘te’ wordt wel bij het gezegde gerekend. Want als je vraagt wat ‘Hij’ doet, dan is het antwoord: zit te werken en niet: zit werken.”

Bij zin 3 moeten de leerlingen erop attent gemaakt worden dat in een zin met één werkwoord het gezegde en de persoonsvorm gelijk zijn. Om hiermee te oefenen doet u samen met de leerlingen de volgende zinnen op het bord. Het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm moeten onder het schema op het bord worden geschreven:

- 1 Zit Tes te lachen?
- 2 Tim probeert op zijn kamer te werken.
- 3 Morgen komt zijn vriendje spelen.

onderwerp	gezegde	persoonsvorm
1 Tes	zit te lachen	zit
2 Tim	probeert te werken	probeert
3 zijn vriendje	komt spelen	komt

In zin 2 staat een waar-deel: op zijn kamer.

In zin 3 staat een wanneer-deel: morgen. Deze zinsdelen horen niet bij het gezegde.

U behandelt opdracht 2 op bladzijde 36 van Taalleesboek 1 mondeling met de leerlingen. U helpt de leerlingen op weg met opdracht 3 door samen met hen een paar zinnen mondeling te doen.

Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 36 zelfstandig in hun Taalschrift. U biedt hulp waar nodig.

Extra oefeningen

Taalleesboek 1, bladzijde 37

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 36 en u bespreekt de eventuele moeilijkheden die de leerlingen hebben ondervonden bij het maken van de opdrachten. Hierbij laat u andere leerlingen, die het niet moeilijk vonden, uitleggen hoe zij te werk zijn gegaan.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 35 en 36

1.1

Deze zinnen staan in de tegenwoordige tijd.

1.2

1 Het postzegelboek lag naast Tim.	3 Tim las.
2 Tes wilde helpen.	4 Zijn zus schreef.

2

verleden tijd

3

onderwerp	gezegde	persoonsvorm
1 Tes	wilde helpen	wilde
2 haar broer	zat te lezen	zat
3 Tim	zat te werken	zat
4 Tes	luisterde	luisterde
5 zij	ging schrijven	ging
6 haar broer Tim	moest lachen	moest
7 het postzegelboek	viel	viel
8 de jongen	bukte	bukte
9 Tim	begon te mopperen	begon
10 zijn zusje	plaagde	plaagde

extra oefeningen Taalleesboek 1, bladzijde 37

extra 4.1

onderwerp	gezegde	persoonsvorm
1 Tim	zit	zit
2 Tes	loopt	loopt
3 de poes	ligt te spinnen	ligt
4 papa	probeert te slapen	probeert

extra 4.2

waar-delen

extra 5.1

1 de grijze kip uit België	3 de poes met het zwarte vlekje op de neus
2 het meisje met de sproeten	4 de vader van de tweeling

extra 5.2

1 kakelt	2 moest lachen	3 slaapt	4 zit te snurken

extraplus 6

Er zijn diverse mogelijkheden.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen voorbereide spreekbeurten te houden.
- De leerlingen oefenen deze spreekbeurten te evalueren.
- De leerlingen oefenen vanuit een zelfgemaakt schema een weettekst te schrijven.
- De leerlingen oefenen kopjes kiezen bij een weettekst.
- De leerlingen oefenen een alinea te schrijven bij het kopje van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 38 en 39; Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3), bladzijde 102 t/m 104
- Schrijfwijzer 2
- Taalschrift

Vorbereiding

- Tekenblaadjes

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 39 en 40
- Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3), bladzijde 104

Start**5**

U zegt:

“In les 1 hebben we samen een Voorbereidingsblad voor spreekbeurten ingevuld. Pak die even voor je.”

U bespreekt het ingevulde blad. Daarna zegt u:

“Een aantal leerlingen zouden een spreekbeurt voorbereiden over hun verzameling. Daar gaan we eerst naar luisteren en dan mogen jullie vragen stellen.”

Kern – Instructie 1**20**

U geeft een paar leerlingen de beurt om hun spreekbeurt te houden. Na elke spreekbeurt mogen de leerlingen vragen stellen. U vult telkens het Beoordelingsblad spreekbeurten in.

Vervolgens laat u per spreekbeurt de sprekers iets vertellen over de manier waarop zij de spreekbeurt hebben voorbereid en hoe zij de spreekbeurt vonden.

U laat de medeleerlingen opmerkingen maken over de spreekbeurten, waarbij u gebruik maakt van de Klassikale kaart spreekbeurten. U kunt ervoor kiezen

alle aandachtspunten op de kaart te laten bespreken of per spreekbeurt twee of drie punten te laten noemen.

U maakt hierbij van tevoren duidelijk dat die opmerkingen aan twee eisen moeten voldoen:

- Ze mogen niet alleen maar negatief zijn.
- Er moet ook verteld worden hoe het anders (beter) zou kunnen.

U maakt ook enkele positief-kritische, opbouwende opmerkingen over de spreekbeurten.

Kern – Instructie 2

15

U zegt:

“Daarnet hebben we een paar spreekbeurten gehoord van een paar leerlingen. Om hun spreekbeurten voor te bereiden hebben ze een schema gemaakt met behulp van het Voorbereidingsblad spreekbeurten, die we allemaal hebben gekregen. Zo bouw je je spreekbeurt beter op en weet je wat je allemaal zult gaan vertellen. Nu gaan we weetteksten maken, ook aan de hand van schema’s. Het zijn dezelfde schema’s die wij in les 6 hebben gemaakt.”

U bespreekt het schema bij opdracht 1 op bladzijde 38 van Taalleesboek 1, waarbij u zoveel mogelijk de leerlingen laat vertellen wat ze zich herinneren uit de teksten waar deze schema’s op gebaseerd zijn. Het helpt de leerlingen een beetje op weg. Het is overigens niet nodig dat alles letterlijk gereproduceerd wordt! De leerlingen mogen ook zelf passende voorbeelden geven van ‘opgezette dieren’, ‘speelgoed’, enzovoort.

U zegt:

“Jullie moeten Schrijfwijzer 2 erbij gebruiken door de aanwijzingen bij 5.7 van Schrijfwijzer 2 te lezen.”

De opdracht op bladzijde 39 van Taalleesboek 1 geeft als eerste alinea de zin: ‘Wij Nederlanders zijn een echt verzamelvolk, vroeger ook al.’ U kunt dit open laten en de leerlingen het zelf laten invullen met eigen ervaringen.

Bijvoorbeeld: Ik ben een echte verzamelaar, want ik verzamel heel veel spullen zoals petten, ballen, sportkaartjes, ...

Vervolgens behandelt u opdracht 1 op bladzijde 102 van Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3) mondeling met de leerlingen. Op www.animalrightsaruba.org kunt u informatie vinden over de organisatie en over dierenbescherming. In deze les hebben ze het over de organisatie ‘Dierenbescherming’ in Nederland

(www.dierenbescherming.nl) en daar gaan de teksten op bladzijde 102 van Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3) over. Maar u kunt de informatie van ARA ook gebruiken en wat u vertelt, schijft u in trefwoorden op het bord. Met behulp van deze informatie moeten de leerlingen in staat zijn om de alinea over 'Dierenbeschermers in actie' bij te schrijven.

U zegt:

"Ik ga jullie wat over ARA vertellen. Dan gaan jullie een alinea bedenken over het werk van deze dierenbeschermers en kopjes bedenken bij alinea's."

U bespreekt de mogelijke korte titels die de leerlingen hebben bedacht. En hebben de leerlingen een passend tussenkopje kunnen bedenken bij 'Dierenbeschermers in actie'?

Daarna maken de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 39 van Taalleesboek 1 (gr. 7) zelfstandig.

Extra oefeningen

Taalleesboek 1, bladzijde 39 en 40

Taalleesboek 1 (gr.8, Th3), bladzijde 104

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat enkele leerlingen hun tekst over 'Verzamelingen' per alinea voorlezen, zodat de luisterende leerlingen kunnen vaststellen of aan de volgende criteria is voldaan:

- Kun je goed horen wanneer er een deelonderwerp begint?
- Is er een duidelijke beginzin?
- Zijn alle kernwoorden uit het schema gebruikt?

U houdt nog een kort gesprek over de voorgelezen teksten.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1 (gr. 7), bladzijde 38 en 39

1

een weettekst gebaseerd op het aangeboden schema

Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3), bladzijde 102 t/m 104

1

1 bijvoorbeeld: 1 dierenbescherming (2) dierenmishandeling

2 alinea passend bij het kopje 'Dierenbeschermers in actie'. Hierbij kan de informatie op het bord gebruikt zijn.

extra oefeningen, Taalleesboek 1, bladzijde 39 en 40

extra 2

een eigen weettekst op basis van het aangeboden schema

extraplus 3

antwoorden op de vragen 1 tot en met 4 van de Schrijfwijzer bij een weettekst en een zelfbedachte weettekst bij de gegeven illustratie

extra oefeningen, Taalleesboek 1 (gr. 8, Th. 3), bladzijde 104

extra 3

een alinea (onder het kopje 'Wie heeft gelijk?') over de standpunten van de beide organisaties plus een eigen mening met argumenten

extra 4

een alinea onder een gekozen kopje

extraplus 5

*twee tekeningen bij 'Kijken naar wilde dieren', waarbij de eerste tekening een positieve situatie verbeeldt en de tweede tekening laat zien hoe het niet moet.
boven elke tekening een titel*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen woorden in lettergrepen verdelen.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *au* of *ou*. (kijkweetwoorden)
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden waarbij de *ou* als /*oe*/ wordt uitgesproken. (kijkweetwoorden)
- De leerlingen oefenen het schrijven van hoofdletters aan het begin van de zin, in de directe rede en bij persoonsnamen.
- De leerlingen oefenen werkwoordsvormen herleiden tot het hele werkwoord.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden (waaronder de persoonsvorm) die eindigen op *t* of *d*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 39 t/m 43
- Taalschrift

Opmerking bij doel 1:

In klas 5 hebben de leerlingen geleerd dat samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden. Op die plaats zetten we een lettergreepstreepje. In deze les worden een aantal nieuwe afbreekregels aangeleerd.

Opmerking bij doel 2 tot en met 6:

Deze doelen worden in deze les herhaald.

Start	5
--------------	----------

Stap 1

U leidt de les in met de opmerking dat de leerlingen eerder geleerd hebben woorden in lettergrepen te verdelen.

“De schrijver G.E. Ploeter vindt het vervelend dat als woorden niet meer op de regel passen, hij of heel klein moet schrijven of het woord moet doorstrepen en het op de volgende regel opnieuw moet schrijven. Gelukkig bestaan er afbreekregels. Zo hebben we al geleerd dat samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden. Op die plaats zetten we een lettergreepstreepje. Bijvoorbeeld: *bloem-kool*, *braad-pan*, *supermarkt*, *gehakt-ballen*. Vandaag leren we een paar nieuwe afbreekregels.”

Kern – Instructie 1

15

Stap 2

U zegt:

“De hoofdregel luidt: We breken op het einde van de regel af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in stapjes uitspreekt, bijvoorbeeld: *ge-mak, ver-keerd, poes-je, bloem-pje, sla-pen, ro-ken.*”

U schrijft deze woorden verdeeld in lettergrepen op het bord en zegt:

“nu jullie”

U dicteert de onderstaande woorden. De leerlingen schrijven ze, verdeeld in lettergrepen in hun Taalschrift.

ge-weer
be-roemd
der-tig
vier-de
ro-ken

Er volgt controle via het bord.

Stap 3

U zegt:

“De hoofdregel gaat niet altijd op. Daarom leren we een paar extra regels. Een tweede regel is: Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken, bijvoorbeeld: *bes-te, kas-ten, bos-sen, wil-len.*”

U schrijft deze woorden, verdeeld in lettergrepen op het bord en zegt:

“nu jullie”

U dicteert onderstaande woorden. De leerlingen schrijven ze, verdeeld in lettergrepen, in hun Taalschrift.

kis-ten
pes-ten
grap-pen
tus-sen

Er volgt controle via het bord.

U neemt een kort dictee af ter controle. De leerlingen moeten de woorden afbreken en dus verdeeld in lettergrepen opschrijven.

broodplank	(brood-plank)
stelen	(ste-len)
geluk	(ge-luk)
feesten	(fees-ten)
bossen	(bos-sen)

U pakt de Spellinghulp erbij en laat zien dat op bladzijde 12 van de Spellinghulp de afbreekregels staan. Lees deze regels samen. De regels die hier staan zijn nog uitgebreider. Deze komen verderop in klas 6 aan de orde. Leg uit dat als de leerlingen bij het maken van een opdracht even niet meer weten wat de regel is, ze deze kunnen opzoeken in de Spellinghulp. Daar is deze voor bedoeld.

Kern – Instructie 2

15

U schrijft de volgende zin op het bord:

Mevrouw De Veer heeft gisteren een retour Aruba-Amsterdam gekocht met het geld van de chauffeur.

U vertelt de klas dat in deze spellingsles alle spellingscategorieën van de afgelopen lessen aan de orde komen. Kunnen de leerlingen aan de hand van deze zin vertellen welke spellingscategorieën dat zijn?

Vervolgens maken de leerlingen zelfstandig of in tweetallen de opdrachten 1 tot en met 5 in het Werkboek. Herinner de leerlingen aan het gebruik van de Spellinghulp.

Afsluiting

10

U bespreekt met de leerlingen welke spellingscategorieën ze moeilijk/makkelijk vonden in deze les. Laat ze vervolgens zoveel mogelijk woorden uit het hoofd opnoemen met *au*, daarna met *ou* en tot slot met *oe=ou*. U schrijft deze woorden op het bord. Welk letter heeft deze keer gewonnen?

Antwoorden

Werkboek 1, 39 t/m 43

1

jaszak, klokhuis, stoelpoot, gasvlam, schooltas, handschoen, doelpunt, deurbel, broodplank, deurkruk

2

vandaag van – daag

bloemkool bloem – kool

braadpan braad – pan

gehaktballen gehakt – ballen

supermarkt super – markt

3

3.2

Floor, Isabel en Eldrick zitten in de klas.

Ze hebben een nieuwe meneer.

Zijn naam is meneer Van Drie.

De meneer komt uit Nederland.

Hij is heel streng.

Hij zegt: "Hier moet gewerkt worden."

4

eigen verhaaltje

5

1 lauw

2 flauw

3 benauwd

4 grauw

5 kauwen

6 chauffeur

7 auteur

8 restaurant

Diagnostische toets

- Spelling
 - het schrijven van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank
 - het schrijven van (meerlettergrepige) woorden, waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank
 - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een /ie/-klank
 - het schrijven van woorden met een c die kan klinken als /k/ of /s/
 - het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen
- Stellen
 - een weettekst schrijven uitgaande van een gegeven schema
- Taalbeschouwing
 - zelfstandige naamwoorden aanwijzen in een tekst en die rubriceren in mensen, dieren, planten, dingen, 'dingen' die je niet kunt aanraken en eigennamen
- Leesbegrip
 - bij een weettekst de hoofdzaken van de bijzaken onderscheiden door onderwerp, deelonderwerpen en overige kenmerken te onderstrepen
- Woordenschat
 - de woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Wordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 9 en 10
- Toetsboek thema 2, Toetsblad 1 t/m 9
- rode, groene en blauwe kleurpotlood

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we toetsen maken over de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet met elkaar praten en ook niet op elkaars blaadje kijken. Als je klaar bent met de toets, moet je het werk nog eens goed nakijken en daarna mag je iets voor je zelf gaan doen. Bijvoorbeeld een boek lezen.”

Herhaling

- Spelling
 - het schrijven van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd, eindigend op een /t/-klank
 - het schrijven van (meerlettergrepige) woorden, waarvan woorddelen eindigen op een /t/-klank
 - het schrijven van meerlettergrepige woorden met een /ie/-klank
 - het schrijven van woorden met een **c** die kan klinken als /k/ of /s/
 - het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen
- Stellen
 - een weettekst schrijven uitgaande van een gegeven schema
- Taalbeschouwing
 - zelfstandige naamwoorden aanwijzen in een tekst en die rubriceren in mensen, dieren, planten, dingen, “dingen” die je niet kunt aanraken en eigennamen
- Leesbegrip
 - bij een weettekst de hoofdzaken van de bijzaken onderscheiden door onderwerp, deelonderwerpen en overige kenmerken te onderstrepen

Verdieping

- Een aantal doelstellingen dat al bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 2
 - Herhaling: bladzijde 44 t/m 52
 - Verdieping: bladzijde 53 t/m 58

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan vandaag de onderdelen van de toets herhalen met een paar leerlingen die de verschillende onderdelen nog een keer moeten oefenen. De andere leerlingen gaan zelfstandig verdiepingsopdrachten maken.”

De leerlingen die de toets gehaald hebben, gaan geheel zelfstandig aan het werk. Ze maken de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

Kern – Instructie**35**

U bespreekt eerst de Verdiepingsopdrachten op bladzijde 53 tot en met 58 van het Werkboek met de leerlingen die de toets gehaald hebben. Vervolgens gaat u aan het werk met de leerlingen die de toets niet hebben gehaald. U deelt de Werkbladen uit aan de leerlingen die de toets wel gehaald hebben.

Spelling

U schrijft de volgende zin op het bord en bespreekt aan de hand van deze zin de in dit thema behandelde spellingsmoeilijkheden:

Mevrouw De Wit heeft om acht uur nauwelijks tijd om naar het journaal te kijken.

- mevrouw, nauwelijks:* Je hoort de /ou/, maar je schrijft *au* of *ou*. Welke letter je schrijft, moet je uit je hoofd leren. Dit zijn kijkweetwoorden.
- journaal:* Je hoort de /oe/, maar je schrijft de *ou*. De woorden waarbij deze moeilijkheid voorkomt, moet je uit je hoofd leren. Dit zijn kijkweetwoorden.
- Mevrouw De Wit:* Je gebruikt hoofdletters aan het begin van een zin, als het om voornamen en achternamen gaat. U wijst hierbij op woorden als *van* en *de* in achternamen. Als er een voornaam of een voorletter voor staat, schrijf je deze woorden niet met een hoofdletter. Staat er geen voornaam of voorletter voor, dan schrijf je *van* en *de* in achternamen wel met een hoofdletter.
- jour-naal:* We breken op het einde van de regel af tussen twee lettergrepen. Deze hoofdregel gaat niet altijd op. Daarom leren we een paar extra regels. Een tweede regel is: Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken.
- heeft – hebben:* Maak altijd dit zinnetje: '**Ik heb ...**' en wat op de puntjes kan staan is het hele werkwoord.
- heeft, acht:* Bij woorden met een /t/-klank aan het einde pas je de volgende regel toe: Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/-klank hoort, dan schrijf je een *t*, behalve bij *had*, *deed* en *stond*. Als het geen persoonsvorm is, maak je het woord langer.

Stellen

U heeft het volgende schema op het bord geschreven

U zegt:

“We gaan straks proberen om een weettekst te schrijven bij dit schema. Ik ga je in deze les alvast een beetje op weg helpen.”

U vraagt:

“Wat is het onderwerp van de tekst?” (hobby’s)
“Wat zijn de drie deelonderwerpen?” (sporten, lezen, dingen verzamelen)

U zegt:

“Het is belangrijk dat elk deelonderwerp in een aparte alinea wordt beschreven. Een nieuwe alinea begint altijd op een nieuwe regel. Je mag op die regel inspringen of een regel overslaan. Wat zou de titel van de weettekst kunnen zijn?”

U laat een aantal leerlingen reageren en u schrijft op het bord:

hobby’s

U vraagt:

“Wat zou de eerste zin van de eerste alinea kunnen zijn?”

Na inventarisatie schrijft u op het bord:

Veel kinderen beoefenen een sport als hobby.

Sommige volwassenen beoefenen een sport als beroep.

In een gesprek laat u de leerlingen nog een drietal zinnen bij dit onderwerp bedenken. U kunt daarbij stimulerende vragen stellen als:

- Welke sporten worden veel door kinderen beoefend?
- Welke sporten beoefen je binnen en welke buiten?
- Wat zijn teamsporten en wat zijn individuele sporten?

U schrijft achter de startzin drie goede zinnen op het bord, bijvoorbeeld:

Bij jongens is voetbal heel populair, bij meisjes paardrijden. Voetballen is een typische buitensport. Volleybal en basketbal kunnen buiten en binnen.

U zegt:

“Op deze manier ga je nu zelf de weettekst schrijven. Het is handig als je de Schrijfwijzer daarbij gebruikt. Lees eerst wat er bij punt 1 tot en met 4 staat. Zoek daarna 5.7 op en lees wat daar staat over het schrijven van een weettekst. Je mag de titel en de eerste alinea van het bord overschrijven.”

De leerlingen maken zelfstandig de opdracht op bladzijde 47 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

Taalbeschouwing

U heeft het volgende schema op het bord geschreven:

mensen	dieren	dingen	'dingen' die je niet kunt aanraken	eigennamen

U zegt:

“We gaan zo meteen in deze les rijen zelfstandige naamwoorden opschrijven. Wie weet nog wat dat zijn?” (Voor een zelfstandig naamwoord kan een lidwoord staan: de, het of een.)

U wijst op de categorieën 'dingen' die je niet kunt aanraken en u zegt:

“Jullie weten vast nog wel dat er dingen zijn die je aan kunt raken, zoals bijvoorbeeld het bord (aanwijzen) en dingen die je niet kunt aanraken, zoals bijvoorbeeld de hoogte van het lokaal. Toch zijn *bord* en *hoogte* allebei zelfstandige naamwoorden, want je kunt er een lidwoord voor zetten: het bord of een bord en de hoogte of een hoogte.”

U wijst de categorie eigennamen aan en u zegt:

“Een eigennaam is een speciaal soort zelfstandig naamwoord. Er kan juist geen lidwoord voor staan. De voornamen en achternamen van mensen zijn eigennamen, maar ook bijvoorbeeld de naam van een gebouw, een boot of een plaatsnaam.”

U noemt nu een reeks woorden en u laat steeds een andere leerling het woord op de juiste plaats op het bord schrijven: anglo, Farina, bakker, potlood, uilen, lengte, vrolijkheid, cayena, papier, mevrouw, Ellen, paard.

Het schema ziet er dan als volgt uit:

mensen	dieren	dingen	'dingen' die je niet kunt aanraken	eigennamen
bakker mevrouw	uilen paard	anglo cayena	lengte vrolijkheid	Farina Ellen

U laat de leerlingen zelf bij elke categorie één of meerdere woorden bedenken. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 48 en 49 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Leesbegrip

U leest samen met de leerlingen de tekst 'Postzegels verzamelen' op bladzijde 50 van het Werkboek. U stelt de volgende vragen en u laat waar mogelijk vóór het antwoord gegeven wordt de betreffende gegevens in de tekst onderstrepen met een kleurpotlood. U vraagt:

- "Wat is het onderwerp van deze tekst?" (postzegels verzamelen)
- "Hoeveel alinea's heeft de tekst?" (drie)
- "Hoe kun je dat zien?" (Elke alinea begint op een nieuwe regel.)
- "Hoeveel deelonderwerpen heeft de tekst?" (drie)
- "Wat zijn de deelonderwerpen?"

U laat de leerlingen reageren en u schrijft de drie deelonderwerpen op het bord:

alinea 1: soorten verzamelingen

alinea 2: hoe een verzamelaar aan postzegels komt

alinea 3: postzegelalbums

Vervolgens laat u de leerlingen per deelonderwerp nog enkele belangrijke woorden bedenken die u als volgt op het bord schrijft:

alinea 1: soorten verzamelingen? onderwerp, land

alinea 2: hoe een verzamelaar aan postzegels komt? post, ruilen, kopen

alinea 3: postzegelalbums:? plakalbums, insteekalbums

Afsluitend vat u samen:

"Het onderwerp van een weettekst kun je bijna altijd zien aan de titel. De alinea's herken je doordat een zin op een nieuwe regel begint en soms ook inspringt. Elk deelonderwerp begint altijd op een nieuwe alinea en van elk deelonderwerp worden ook altijd nog een paar belangrijke dingen gezegd."

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 44 tot en met 52 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek bladzijde 44 t/m 58

Herhaling, bladzijde 44 t/m 52

2

1 centimeter	5 kastanje	9 serie
2 cijfers	6 struisvogel	10 citroen
3 asbak	7 sportwinkel	11 vruchtensap
4 lucifers	8 provincie	12 december

3

1 actief	5 kantoor	9 dictee
2 bioscoop	6 camera	10 directeur
3 circus	7 kamperen	11 kroket
4 reclame	8 wachtkamer	

4

1 goochelt
 2 doet
 3 steigert
 4 raakt
 5 fietst
 6 knalt
 7 zitten
 8 hebben
 9 betalen
 10 verdient

5

toneelstuk	gezellig	tentoonstelling
telefoon	fietsketting	bibberen
ongelukkig	chocola	allebei
vanmiddag	proberen	gemakkelijk
programma	verrassing	gummetje

6

een weettekst met titel en vier alinea's, gebaseerd op het aangeboden schema

7

Daniel, Anouk, Alfons, Max

8

mensen	dieren	dingen	'dingen' die je niet kunt aanraken
bakker	uilen	anglo	lengte
mevrouw	paard	cayena	vrolijkheid

9

vreemde verzamelingen

10

- 1 *in alinea 1: gewone verzamelingen*
- 2 *in alinea 2: mensen met ongewone verzamelingen*
- 3 *in alinea 3: ruimtegebrek*
- 4 *in alinea 4: vreemde verzamelingen in musea*

11

- 1 *in alinea 1: kinderen, volwassenen*
- 2 *in alinea 2: baksteen, toiletpapierrollen*
- 3 *in alinea 3: vuilcontainers, flipperkasten*
- 4 *in alinea 4: boerenwagens, kachels*

Verdieping, bladzijde 53 t/m 58

1.1

Thomas, Felicia, Astor, Tingeltangel, vrouw

1.2

mensen: moeder, mensen, klasgenoot, vrouw

dieren: kippen, hond

planten: tulp, dahlia, stokroos

dingen: arm, tas, beeldjes, muziekcentrum, tuinplanten, snuit, glas, voordeur, doos, handen, poster, foto, bakje, zaadjes, parkeerterrein, ingang, rij, tassen

'dingen' die je niet kunt aanraken: ongeduld, keer, ruilbeurs, boosheid, hoek, ongeloof

1.3**onderwerp****gezegde****persoonsvorm**

1 Thomas	wil opschieten	wil
2 Felicia	zou willen ruilen	zou
3 een lange rij mensen	staat te wachten	staat
4 Thomas	drukt	drukt
5 Ronald	heeft gestaan	heeft

2

1 huppelt	4 sloffen	7 schrijdt
2 wandelen	5 sprinten	
3 stuiven	6 marcheren	

3.1

- 1 *Mike vraagt: "Wie kan mij morgen helpen alle postzegels te sorteren?"*
- 2 *"Ik heb vijf speldjes, een plakboek en een pen gekregen", zegt Remi lachend.*
- 3 *Sander antwoord zuchtend: "Ik heb de verzameling nog niet compleet."*
- 4 *"Waarom zou ik al die troep bewaren?", zegt Naomi verontwaardigd.*
- 5 *"Blijf af!", schreeuwde Ruben, toen Elisa hem zijn tas wilde afpakken.*

3.2

Mike, Remi, Sander, Naomi, Ruben, Elisa

Lesinhoud

- De leerlingen doen informatie op over verzamelingen en allerlei aspecten die daaraan verbonden zijn.
- Het thema woordenschat wordt toegepast.
- De leerlingen spelen geluidenbingo.

Materiaal

Klassikaal

- luister cd fragment 2 en 3

Individueel

- Werkboek 2, bladzijde 44 en 45

Voorbereiding

- tekenmateriaal, papier van A4-formaat
- een zwarte en een rode viltstift

Start**5**

U zegt:

“We gaan het thema over verzamelen afsluiten met een presentatie van ... (U noemt de naam van de verzamelaar.) die een verzameling heeft. Hij zal jullie vertellen over zijn verzameling. Jullie moeten goed opletten, want na afloop moeten jullie een verslag maken van wat er verteld is.”

U hebt van tevoren met een verzamelaar afgesproken dat hij/zij als afsluiting van het thema over zijn/haar verzameling komt vertellen en er wat van laat zien aan de leerlingen. Van tevoren heeft u met de betreffende persoon doorgesproken en hem/haar een lijstje met themawoorden gegeven. Het is de bedoeling dat deze themawoorden in de voordracht van de verzamelaar worden gebruikt.

Mocht u geen verzamelaar kunnen krijgen, dan herhaalt u de themawoorden en laat u de leerlingen een spreekbeurt maken over een verzameling. Ze kunnen dit in groepjes doen. Aan het eind krijgt elke groep een beurt om te vertellen over hun thema.

Kern – Instructie**35**

De leerlingen luisteren aandachtig naar de presentatie van de verzamelaar. De leerlingen stellen vragen, die u samen met de leerlingen van tevoren heeft voorbereid. Na de presentatie geeft u de leerlingen nog wat aanwijzingen, bijvoorbeeld over wat wel/niet in het verslag kan komen te staan, de indeling van het papier in tekst- en tekengedeelte en dergelijke. De leerlingen maken op een los papier A4-formaat een kort verslagje over hetgeen verteld en getoond is en maken er een tekening bij.

Wanneer de leerlingen klaar zijn met hun verslagje geeft u een paar leerlingen een beurt om hun verslag voor te lezen. U kunt de verslagen inbundelen tot een boekje en dit als dank van de klas geven aan de verzamelaar die over zijn/haar verzameling heeft verteld.

Als er nog tijd over is kunt u een geluidenbingo spelen. U zegt:

“We gaan een geluidenbingo spelen. Gewone bingo speel je met getallen, maar een geluidenbingo is extra spannend.”

U legt de regels van de geluidenbingo uit:

1. De leerlingen nemen bladzijde 59 van het Werkblad voor zich. Zelf neemt u ook een kopie van deze bladzijde erbij. Dit is uw controle-exemplaar. Eerst wordt bingo 1 gespeeld en wel voor de volledige kaart.
2. Elke leerling zet volstrekt willekeurig een kruis in vijf hokjes. Deze hokjes tellen niet mee.
3. Via de cd laat u straks geluiden horen. De leerlingen omcirkelen met de rode viltstift het plaatje dat het beste bij elk geluid past.
(Sommige geluiden en dus sommige plaatjes komen enkele keren voor: er mag steeds maar één plaatje omcirkeld worden! Zelf omcirkelt u ook de plaatjes op uw controlekaart.)
4. Zodra een leerling alle twintig overgebleven plaatjes heeft omcirkeld, roept hij ‘Bingo’ en heeft hij gewonnen. (U kijkt deze leerlingenkaart met behulp van uw eigen kaart even na.)

U kunt eventueel doorspelen voor de tweede en de derde plaats.

Als de werkwijze duidelijk is, speelt u bingo 1 volgens bovenstaande spelregels met luister-cd fragment 2. Daarna volgt u dezelfde werkwijze voor bingokaart 2 op bladzijde 60 van het Werkboek en de tweede serie geluiden (fragment 3 op de luister-cd). De geluiden die voor geluidenbingo worden gebruikt volgen hieronder:

Bingo 1

1 iemand die squash speelt	14 voetstappen op grind
2 schaterlachbui	15 schapen
3 koekoeksklok	16 koets met paarden die voorbijrijdt
4 piccolofluit	17 zeemeeuwen
5 schaterlachbui	18 stofzuiger
6 deurbel (gong)	19 schapen
7 sirene brandweer	20 kikker
8 telefoon (modern)	21 piccolofluit
9 stofzuiger	22 iemand die squash speelt
10 onweergegrommel	23 kerkklok

- 11 kikker
- 12 onweergerommel
- 13 sirene brandweer

- 24 sirene brandweer
- 25 starten van een auto, maar de motor slaat niet aan

Bingo 2

- 1 tafeltennis
- 2 straaljager
- 3 timmeren
- 4 plons in het water
- 5 blaffende honden
- 6 brullende leeuw
- 7 olifantgetrompetter
- 8 straaljager
- 9 voorbijrijdende trein
- 10 toilet doorspoelen
- 11 knorrende varkens
- 12 zagen
- 13 toilet doorspoelen

- 14 racemotoren
- 15 iemand die niest
- 16 knorrende varkens
- 17 spoorwegovergang (rinkelen van de bel, geen trein)
- 18 zagen
- 19 blaffende honden
- 20 spoorwegovergang
- 21 straaljager
- 22 brullende leeuw
- 23 iemand die niest
- 24 timmeren
- 25 racemotoren

Afsluiting

5

Als afsluiting houdt u een kort gesprek over het thema 'Verzamelen' en over de presentatie van de verzamelaar. Ook hoe de leerlingen de geluidsbingo vonden.

Bijlagen

- **Toetsbladen thema 2**
- **Controletoes dictee thema 2**
- **Alfabetische woordenlijst thema 2**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controle toets thema 2

Alfabetische woordenlijst thema 2

Woordenlijst thema 2

1. aardewerk, het
2. afstammen
3. apetrots
4. bewerken
5. catalogus, de
6. collectie, de
7. collier, het
8. concreet voorstel doen, een
9. detail, het
10. dik tevreden
11. doorschijnend
12. doorzettingsvermogen, het
13. edelsteen, de
14. flaptekst, de
15. geheel, het
16. gebruiksvoorwerp, het
17. halfedelsteen, de
18. illustratie, de
19. immer
20. juwelen, de
21. kristal, het
22. materiaal, het
23. middelmatig
24. nimmer
25. nooit
26. omslag, de/het
27. ontevreden
28. ooit
29. oorspronkelijk
30. polijsten
31. porselein, het
32. ruilbeurs, de
33. slijpen
34. specialiteit, de
35. suggesties doen, een
36. talent, het
37. tin, het
38. triomfantelijk
39. uitstallen
40. uniek
41. verandering doorvoeren, een
42. verbouwereerd
43. vitrine, de
44. weerkaatsen

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collecteren	contributie	locomotief
acteur	collectie	controle	macaroni
actie	collega	coupé	microfoon
actief	combinatie	couplet	microscoop
activiteit	comité	creatief	musical
actrice	commandant	crème	narcose
advocaat	commentaar	crêpepapier	perfect
alcohol	commissaris	crisis	plastic
bacterie	commissie	cursus	postcode
bioscoop	competitie	dialect	product
cactus	compleet	dictee	project
cadeau	compliment	direct	reactie
café	componiste	directeur	reclame
cake	compost	directie	record
camera	computer	directrice	risico
camping	concentreren	disco	seconde
capuchon	concert	discotheek	speculaas
caravan	conciërge	discussie	succes
cavia	conclusie	economie	tractor
chocolade	concreet	effect	truc
circuit	concurrent	excursie	verticaal
circus	conducteur	excuus	viaduct
clown	conductrice	ijsc	
club	confetti	insect	
cola	contact	inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	circuit	feliciteren	procent
actrice	circus	feliciteren	proces
ambulance	cirkel	financieel	provincie
cel	citroen	inspectrice	recept
cent	concentreren	lucifer	speciaal
centimeter	concert	medicijn	specialist
centraal	conciërge	narcis	specialiteit
centrum	december	officier	
cijfer	elektriciteit	precies	

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etage	horloge	passagier
bagage	etalage	lekkage	slijtage
centrifuge	garage	logé	spionage
conciërge	giraf	logeren	stage
energie	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	chirurg	experiment	indiaan
activiteit	citroen	expositie	ingenieur
Afrika	combinatie	fabrikant	intelligent
alinea	comité	familie	januari
Amerika	competitie	februari	jubileum
aquarium	compliment	feliciteren	juni
artikel	confetti	figuur	justitie
aspirine	contributie	file	kampioen
autoritair	crisis	finale	kantine
bami	dia	financieel	kapitein
benzine	dialect	frituren	kievit
bibliotheek	diamant	giraf	kilo
bikini	dieet	giraffe	kiosk
biologie	diploma	giro	klarinet
bioscoop	direct	gitaar	klimaat
bizar	directeur		

Woordenlijst

cavia	directie	halvarine	krioelen
centimeter	directrice	horizon	kritiek
centrifuge	dirigent	hygiëne	lampion
champignon	dominee	idee	lawine
China	elektriciteit	idiot	limonade
Chinees	etiket	imiteren	liniaal
liter	officier	repetitie	studio
lucifer	olifant	riool	Suriname
macaroni	ordinair	risico	surprise
machine	organisatie	rivier	taxi
machinist	pagina	routine	televisie
margarine	pensioen	ruïne	titel
materiaal	periode	serieus	tosti
maximaal	piano	sigaar	tribune
medicijn	piloot	sigaret	triplex
meubilair	piste	sinaasappel	uniform
miauwen	pistool	sirene	verticaal
microfoon	podium	situatie	via
microscop	politie	ski	viaduct
militair	politiek	souvenir	video
minimum	positie	speciaal	videotheek
minister	positief	specialist	violist
ministerie	president	specialiteit	viool
minuut	prieel	spinazie	visite
muzikant	prima	spion	vitamine
nasi	privé	spionage	vitrage
niveau	radio	stadion	

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	gameboy
hypnose	sorry	typisch	
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijzen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwingen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	experiment	extra	soundmix
ex-	expert	fax	taxi
examen	explosie	luxe	textiel
excursie	export	maximaal	triplex
excuus	expositie	mixer	

Woordenlijst**Woorden met th**

apotheek	marathon	thema	thermostaat
bibliotheek	methode	theorie	thuis
discotheek	sympathiek	therapie	videotheek
enthousiast	theater	thermometer	
katholiek	thee	thermosfles	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	envelop	niveau
biscuit	circuit	etui	paraplu
blouse	conciërge	jus	portemonnee
bureau	detail	mayonaise	punaise
cadeau	diner	medaille	record
champignon	douche	milieu	toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snuwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	prieel	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begrafenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst

Woorden met s

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijnzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden

1 Woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord (als het geen persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

Let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij juichen, giechelen, goochem en goochelen.
plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
bedenken

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (verenkelingsregel)
molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).
kikker

Regels om te onthouden

7 f wordt ff of v en s wordt ss of z

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.

straf – straffen, huismus – huismussen

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verenkingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.

stokdoof – stokdove, kaas – kazen

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

9 ij en lijk

- Als je /luk/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.

makkelijk

- Als je /ug/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.

aardig

Regels om te onthouden**10 eer, oor en eur**

- Je hoort */ir/, /or/ of /ur/*, maar je schrijft *eer, oor* of *eur*.
speer – koor – deur
-
-

11 aai, ooi en oei

- Je hoort */aaj/, /ooj/ en /oej/*, maar je schrijft *aai, ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei
-
-

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – nieuw – leeuw – pauw – bouwen
-
-

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord */tsie/*, dan schrijf je *tie*.
politie
 - Hoor je aan het einde van een woord */sie/* en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie
-
-

14 heid

- Hoor je */heit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid
-
-

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.
lentetijd – kwaliteit
-
-

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*. Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals vies – vieze en precies – precieze, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.
praktisch
-
-

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.
ijs – vrij
-
- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.
spre – ken
-
- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)
wer – ken, straf – fen
-

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt

keukentrap

Regels om te onthouden

Je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
-

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
-

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
-

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
-

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
-

19 tussen-s

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel
-
-

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
-

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zin;
De zon schijnt het hele jaar door.
- in de indirecte rede;
Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'
- bij eigennamen;
Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba
- bij aardrijkskundige namen;
Aruba, Nederland, Australië
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten;
Kerstmis, Papiamento, Limburgs
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven;
het Rode Kruis, Wema
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften;
Coca-Cola, Amigoe
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke.
Kerkstraat

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep.
knieën, ruïne, zeeën
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden.
na-apen, zee-egel, tweeëntwintig

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
 - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
 - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
 - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb geskateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.
agenda's, risico's, baby's
-
-

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.
dominees, tralies, bureaus, logés, tantes
-
-

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.
viezeriken – luiwammesen
-
-

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.
mama – mamaatje, stro – strootje
-
-

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.
ketting – kettinkje, kring - kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

